

Medias res

MÉDIA A MOC

Miloslav Bednář

Nicolas J.S.Davies

Ladislav Jakl

Václav Klaus ml.

Benjamin Kuras

Jozef Leikert

Petr Mach

Mária Macková

Petr Robejšek

Petr Žantovský

Média a moc

Obsah:

Ediční poznámka.....	3
Jozef Leikert: Slovo úvodom.....	6
Václav Klaus ml.: Co je na současné propagandě novátorské?.....	8
Petr Mach: Skutečnou svoboda médií vyžaduje skutečnou ekonomickou svobodu.....	17
Petr Robejšek: Moc v rukou dezorientovaných.....	21
Benjamin Kuras: Kolosální fiasko intelektu.....	25
Jozef Leikert: Politika je vec časnosti (alebo Svätcov v politike niet).....	43
Miloslav Bednář: Demokratická civilizace a dezinformační propaganda ve stredoevropském geopolitickém prostoru.....	48
Petr Žantovský: Mají (mít) média moc?.....	58
Mária Macková: Priestor slobody novinára.....	66
Nicolas J. S. Davies: Média v časech „po pravdě“.....	78
Ladislav Jakl: Moc médií - nebo moc skrze média?.....	86
O autorech.....	105

Ediční poznámka

Další, v pořadí již 7. sborník edice *Medias res*, se vrací obloukem k některým sborníkům předchozím, zejména tomu úplně prvnímu s názvem *Médiokracie* (vyšel r. 2014 pod ISBN 978-80-87957-00-4). Oba sborníky zkoumají obdobné téma, vztah médií a politické moci. Do jaké míry predikuje konání politických elit následné reakce médií, a naopak nakolik aktivismus médií může ovlivňovat či dokonce reálně ovlivňuje vývoj politický.

Vztah médií a moci je dnes o to aktuálnější, že svět se podřídil digitální technologické perspektivě, zrychlila se a velmi se diverzifikovala (a tím též demokratizovala) společenská diskuse. Někdy se to zjednodušeně nazývá zvýšenou politizací veřejnosti. A je to pochopitelné. Čím větší je zklamání veřejnosti, občana, z praktického výkonu politiky, jaký předvádějí současné zejména evropské mocenské elity, o to větší je jeho nedůvěra k médiím, která pouze slouží této moci, aniž by ji kriticky reflektovala a konfrontovala s polemickými postoji a stanovisky. A o to víc roste občanova samostatná snaha svobodně se dozvídat informace, svobodně se k nim vyjadřovat, porovnávat je ze všech možných (dnes už zejména digitálních) zdrojů, a svobodně si pak utvářet vlastní názor, který pak může najít průměr ve voličském rozhodování. To je také hlavní důvod obrovského poklesu obliby tradičních médií -

Média a moc

od tiskových po televizní, a naopak až exponenciálního nárůstu sledovanosti zpravodajských a názorových médií na internetu.

To samozřejmě vyvolává protitlaky ze strany jak tradičních médií, ztrácejících informační monopol, tak ze strany politiků, kteří jsou zvyklí na „analogové“ časy monologu a nejsou připraveni či dokonce vůbec schopni a ochotni vstoupit do „digitálních“ časů dialogu. Protože dialog, to je svoboda, monolog, to je totalita.

A právě na toto téma se vyjádřilo několik panelistů na konferenci Média a moc, která se konala 2. března 2017 v Evropském domě v Praze. K jejich příspěvkům jsme (obdobně jako u svrchu zmíněné Médiokracie) připojili tři příspěvky autorů „zvenčí“, jejichž hlas dodává vyznění sborníku pestrost, dynamiku a žádoucí další rozměr.

(pž)

- 1. Texty z konference Média a moc,
Evropský dům Praha, 2. Března 2017**

Jozef Leikert

Slovo úvodom

Ctené dámy, ctení páni, milí priatelia,

téma našej konferencie je dnes viac než aktuálna, o tom niet pochyb. Alebo sa mýlim? Nie je vari táto téma aktuálna odvtedy, ako sa v novinách prvý raz objavila reklama a ostatní si uvedomili zázračnú silu tlačeného slova, neskôr rozhlasového, televízneho vysielania, dokumentárneho filmu či internetu? V každom období sú moc a média iné, a predsa v podstate rovnaké. Menia sa iba ich špecifiká. A tí, ktorí ovplyvňujú média, ktorí nimi manipulujú a ktorí manipulujú nami – čitateľmi, poslucháčmi, divákmi. Nehovoriac o dopadoch, čo sa nás všetkých dotýka bez rozdielu či sme bohatí, alebo chudobní, či sme pri moci, lebo v zajatí moci.

Je to len časť problémov, o ktorých chceme na dnešnej konferencii hovoriť, časť tém, nad ktorými sa budeme zamýšľať a časť otázok, na ktoré budeme hľadať odpovede.

Žiadna konferencia, ani tá naša, problémy nevyrieši, len sa môže pokúsiť pomenovať súčasný stav, situáciu a podľa možností naznačiť aké – také riešenia. V mnohom som pesimista, lebo sa mi zdá, že valcom, čo nás priam zatláča do zeme, nepohneme. Aspoň v súčasnosti. Ale skutočne? Nemáme síl, možnosti niečo zmeniť, napraviť? Nevieme to, alebo nechceme?

Média a moc

Naša konferencia má v názve dve základné slová. Média a moc. Nie sú oddelené čiarkami, pomlčkami ani iným interpunkčným znamienok. Je medzi nie vložené čarovné „a“, čo znamená, že obe tieto slová sú rovnocenné. Neviem, možno by sa viac hodilo medzi ne znamienko rovnosti. Média = moc a moc = média.

A čo tak prehodiť poradie slov? Akokoľvek ich premiestnime, stále je význam ten istý. A nie iba tým, že začínajú písmenom M. Navyše média a moc do seba zapadajú lepšie než ozubené kolesá, ktoré kedykoľvek môžu rozhybať stroje, ba čo viac, roztočiť celú mašineriu.

Čo s tým? Ako dlho nás bude gniaviť moc, veľa razy ohlupovať médiá a spútať manipulácia? Máme vôľu a sily sa vzoprieť, postaviť na odpor a povedať dosť, alebo sa necháme naďalej ovládať, zavádzať, manipulovať? Všetko je v nás v ľuďoch. Všetko zlo i dobro robíme my ľudia. Samým sebe a druhým. Na to netreba zabúdať, napokon aj tak nás všetko – skôr či neskôr – dobehne. Zlo i dobro.

Ďakujem všetkým, ktorí na dnešnej konferencii vystúpia, ďakujem aj ostatným, ktorí sa konferencii zúčastňujú ako diváci a poslucháči.

Príjemné a múdre uvažovanie, milí kolegovia, priatelia. Hovorme, počúvajte sa navzájom, analyzujme. Nahlas i potichu. A nebojme sa vyrieť názor, za ktorý nás nemusia vždy chváliť a tieskať nám. Ostaňme samými sebou. Budme úprimní, presvedčiví, lebo to sú najlepšie zbrane voči moci – a nielen médií.

Václav Klaus ml.

Co je na současné propagandě novátorské?

V dnešním krátkém příspěvku se chci věnovat pár postřehům k současným mediálním metodám.

Zažíváme nějakým způsobem novou situaci nebo tu již vše v minulosti bylo?

„Okolní svět je možno vidět buď jako večerní soumrak, nebo jako ranní šero. Všechno, i spadlý kaštan, můžeme chápat buď jako potomka, nebo jako předka.

Že jsme dědici dějin, si většinou uvědomujeme; že jsme také předky, ba dokonce praotci z dávnověku, to už málokdy.“

Tento citát je mimochodem skoro sto let starý (G.K. Chesterton) a myslím, že nikdo zde v sále ho nezná. Tedy ani s „dědictvím dějin“ to nebude příliš slavné.

Přesto zkusím najít věc, kterou v současném mediálním světě považují za svým způsobem novou.

Propaganda vždy a všude jednak vykresluje vládce jako ty hodné a starostlivé, jednak nasazuje psí hlavu opozici a lidem, co kladou nějaký odpor. Banální.

Média a moc

Důležitou součástí propagandy je o něčem neinformovat – udělat událost nebo jev neexistujícím. Nebo ovládat minulost tak, abychom ovládali současnost.

Dosáhnout stavu, kdy se každý musí spolehnout jen na své vlastní oči a vlastní pozorování. A vlastní slábnoucí paměť. Když pak takový jednotlivec vidí nějaký velmi neblahý jev nebo lež – je rozhořčen, ale nemůže si jev dát do systémové souvislosti. Či ho nějak sdílet s ostatními lidmi.

Zůstává jen malý prostor ve Vašem mozku.

George Orwell to popisuje ve slavné knize "1984": "Jestliže Strana dokázala vnořit ruku do minulosti, a prohlásit o té či oné události, že **se nikdy nestala** – není to mnohem hrozivější než smrt? Strana prohlásila, že Oceánie nebyla nikdy spojencem Eurásie. On, Winston Smith, věděl, že Oceánie byla spojencem Eurasie ještě před pouhými čtyřmi lety. Ale odkud tato znalost pramenila? Jen z jeho vlastního vědomí, které patrně bude zničeno. ..."

A dnes? Třeba při oslavách 17. listopadu – ke mne pravidelně z teleobrazovky hovoří Monika Pajerová. Titulky hlásají "studentská vůdkyně z roku 1989". Školy pořádají besedy, média citují, děti se učí ve školách. Já, "Winston Smith" (účastník demonstrace 17.11. a student PŘF v roce 1989), ale vím, že tato dáma před dvaceti sedmi lety nebyla studentskou vůdkyní, nýbrž členkou aparátu Sociálistického svazu mládeže. Pár podobných svazáků jmenovala

Média a moc

tehdejší dodělávající státní moc do komise vyšetřující policejní zásah.

Nojo, ale odkud pramení tato moje znalost? Jen z vlastního vědomí, které "bude patrně zničeno ..."

Tedy nebude dnes *fyzicky* zničeno. Nepůjdu na místnost 101. Ale výše zmíněná znalost je mi platná asi jako Winstonu Smithovi. Maximálně si vyslechnu odsudky, karikatury a znevažování revoluce. Budu zapšklý blázen ... A určitě na tom zas tolik nesejde.

Ale já si pamatuju na atmosféru u té minority studentů, co drželi okupační stávku i přes noc (a zas tak moc nás nebylo, zvláště to úterý, kdy šly zvěsti, že zasáhne armáda a milice) a půlka z nás, když viděli v televizi svazáka – tak se mohla ukřečit. No a slečna Pajerová v revolučním týdnu nebo dvou vystupovala v televizi a titulky hlásal "Městský výbor SSM, Praha" nebo nějak podobně, a slečna také za SSM vystupovala.

Když po týdnu revoluce vyhrála, vystupovala pak v dalších měsících mnohem častěji (a už měla jiný titulky), zatímco řada studentů se vracela k výuce ...

Mimochodem já jsem tehdy nekřečil. Myslel jsem (a myslím si to i dnes), že fakt, že i někteří svazáci chtěli vyšetřit násilí na Národní třídě a pak se přidali k celému převratu – bylo dobře. Stejně jako členové ÚV KSČ Mohorita, Hegenbart či Čalfa pomohli nahlodat jednotu komunistického vedení a převrat usnadnit. Ještě větší zásluhu mají, mnohem mocensky silnější, tehdejší premier

Média a moc

Adamec a šéf Stb Lorenc, kteří dle všeho nepatřili mezi stalinisty a odmítali použít silové prostředky a armádu proti lidem. Ale ti morálními vůdci převratu pochopitelně nejsou. Celé to bylo taky proti nim že. I proti svazákům tedy.

Ani zde nedochází k žádné změně. Kdo ovládá minulost, ovládá přítomnost.

Mlčení: Hoří desítky aut na předměstích Paříže a v jiných francouzských ghettech teď v únoru 2017? Udrží francouzské pořádkové jednotky aspoň zdání bezpečnosti a pořádku jen s nejvyšším úsilím? Já nevím. V televizi a hlavních médiích o tom není nic. Na internetu to někde najdete. K tomu je zuřivá protipropaganda, ve smyslu, že tenhle server a tamten server nejsou důvěryhodné.

Čemu věřit?

Museli byste se jet přesvědčit sami na vlastní oči.

Podobné mlčení převládá ohledně masového zavírání malých českých hospod a krámků, trafik ...

Občas někde probleskne zpráva jednoho pivovaru, že zavřelo 400 jeho odběratelů. Pak druhého většího – že 650. Ministr financí vyhlásí, že naopak hospod a všeho přibýlo. Člověk neví, má jen vlastní oči.

Tak třeba u tchýně na chatě na vesnici – tam byly tři hospody (na náměstí, za kostelem a na fotbalovém hřišti). Dvě zavřely, zůstala

jedna. Přitom nejde o chudou vesnici. 60 km od Prahy, minimální nezaměstnanost, řeka, v létě davy luftáků, velké domy obyvatelstva.

Tak jak je to v chudších oblastech? Asi stejné nebo horší, nebo? Ale dohromady to nevíme – z obrazovky zní pochodová píseň. Tohle všechno ale tady také už tisíckrát bylo a tisíckrát bude.

Vykreslování univerzálního nepřítele a jeho vina za vše možné? Stejně.

Ze zvolení Donalda Trumpa mám obrovskou radost. Ale z osobního hlediska především z faktu, že trochu ustaly útoky, že jsem "ruský agent" či "šváb". Že jsem už teď i "americký šváb" a tak se to trochu vyrovnalo.

Ale vezměte si skutečně mediální propagandu ohledně východní velmoci – Ruska. Za co vše údajně mohou svojí propagandou, kyberpropagandou a jinou aktivitou.

Ani zde nic nového pod sluncem. Ocitujme opět Orwella a jeho popis Dvouminutovky nenávisti: "Goldsteina každý nenáviděl a pohrdal jím, každý den byly na tribunách, na obrazovce, v novinách i v knihách jeho teorie odmítány, drceny, vysmívány či předváděny tak, aby každý viděl, jaké jsou to žvásty, a přesto se zdálo, **jako by jeho vliv nikterak neslábl**. Po každé se znovu našli blázni, kteří se dali svést. Neminul den, aby Ideopolicie neodhalila špióny, kteří jednali podle jeho direktiv. Byl velitelem

Média a moc

obrovské stínové armády, která usilovala o svržení Státu. Šeptem se šířily historky o strašlivé knize, jejímž autorem byl Goldstein ... Řádný člen Strany se take o *knize* nikdy nezmínil, pokud se tomu mohl vyhnout."

Ani já jsem se až do dnes nikdy o Rusku nezmínil ani slovem. A kdybych nebyl intelektuálně pichlavý, mohl jsem se tomu vyhnout i dnes.

Žádná změna není ani u následujícího principu:

V ideálním stavu média nějak popisují realitu a funguje trh s informacemi. Pokud je způsob informování lehce zgajchšaltovaný, roste poptávka po odlišném způsobu informování. Některá média pak rostou, některá krachují, vznikají nová ... To vše vytváří bohatou barevnou strukturu, která dohromady tvoří svobodná média. Je iluze myslet si, že všechna média budou psát objektivně, což nelze a vůbec o to nejde. Stačí že píší jinak a svobodně, podle sebe.

Totalitní propaganda se pochopitelně snaží informování co možná nejvíce sjednotit.

Dnes sledujeme podobné tendence. Nejmenuje se to FÚTI jako za komunismu, ale v principu stejné. Výbory, orgány, komise. Odbor pro boj s dezinformacemi.

Tak co je tedy nové v dnešním světě?

Média a moc

Jako novinku, jejíž význam prověří až čas, vidím systémovou změnu toku informací.

V totalitách 20. století byly informace přece jen silně atomizovány. Proto bolševik urputně hledal a trestal každý cyklostyl či malou tiskárnu. Každý výtisk byl nebezpečný – přinášel ideovou diverzi. Špatně se tomu dalo centrálně čelit. Titulů bylo mnohem méně, ale i tak jejich atomizované řízení vyžadovalo velké úsilí a vždy se našel kulturní či literární či odborný či “pro mladé” časopis, který vykazoval jistou herezi. Samozřejmě v rámci možného, ale lidé to cítili. Koneckonců důležitým akcelerátorem revoluce 1989 byla třeba redakce zcela legálního Svobodného slova.

Dnes je pochopitelně možností něco vytisknout či někam vyvěsit nekonečněkrát více, což ovšem samotný akt činí zase nekonečněkrát bezvýznamnějším. Slovo ztratilo sílu.

A především centrální obrana je mnohem modernější.

Zcela tabu je například Wikipedie. U přírodovědných informací bezesporu revolučně skvělé, ušetření miliard hodin času, snadná dostupnost, růst HDP ...

Málokdo má zájem vkládat nějaké nesmysly o Pythagorově větě, popřípadě jsou systémově okamžitě opraveny.

U věcí politických či společenských – však nejde o souboj několika pravd, ale o prezentování pravdy jediné, která odvisí

dílem od aktivity obou (několika) táborů, dílem od tajemných osob s vyššími právy správcovství, dílem od návaznosti na jiné portály.

Tak nám (a zdaleka nejde jen o Wiki) vznikají jakási tvrzení s vyšší "objektivní" hodnotou. Přičemž tato hodnota je automaticky generována systémovým sdílením velkých portálů a informačních center. Zároveň o **pravdivostní hodnotu** vůbec nejde.

Například zcela kaširované lži, včetně fotografických – jsou rozšířeny po světě rychlostí blesku a jsou obecně pokládány za pravdivé. Kdežto atomizovaní jednotlivci či malé portály jsou neustále velmi účinně napadány za neobjektivitu, částečnou nepřesnost, dílčí nepravdivost či jakoukoli nepřesnost obecně. Tato nepřesnost je triviálně snadno rozšířena obrovskou rychlostí všem "humanoidům" až do jejich telefonu a tím je jinak cenná informace znehodnocena. Často se ani nejedná o nepřesnost původní informace, jen o její rozpor s jinou informací vykazující vyšší "objektivní" hodnocení.

To pokládám za nové a systémově velmi nebezpečné. Jakýsi vznik skutečně centralizovaných "pravd", včetně možnosti je libovolně dle potřeb "aktualizovat".

V Orwellově románu to pochopitelně fungovalo, ale se svým "Ministerstvem pravdy" měl Orwell věčnou slabinu (taký proto se u podrobností moc nezdržuje). To by takto centrálně fungovat s

Média a moc

tehdejší technikou a možnostmi nemohlo.

V dnešním světě navzájem spojených ohnisek a on-line sdílení informací, jejich úprav ... by to šlo mnohem snadněji.

Petr Mach

Skutečnou svoboda médií vyžaduje skutečnou ekonomickou svobodu

Média mají moc. Za prvé, existuje propojení politické moci a médií. Média jsou často prodlouženou rukou státní nebo politické moci. Za druhé média mají moc ovlivnit veřejné mínění. Nejen vojevůdci, ale i mistři slova měnilichod dějin.

Americký ekonom Milton Friedman ve své knize Kapitalismus a svoboda říká, že pravá politická svoboda může existovat pouze tehdy, pokud existuje i svoboda ekonomická. Když tuto úvahu rozšíříme o média, svoboda politická může existovat jen tehdy, pokud existuje svoboda médií a svoboda médií může existovat jen tehdy, pokud existuje svoboda ekonomická.

Friedman argumentuje, že samotná politická svoboda, jako je ústavou zaručená pluralita názorů, svoboda zakládání politických stran a svoboda projevu nestačí. Abychom mohli své názory účinně prezentovat a obhajovat, tak potřebujeme svobodu ekonomickou. Bez ní je svoboda politická jen prázdná skořápka. Pro plnohodnotnou politickou svobodu potřebujeme, aby mohli

prosperovat podnikatelé, aby lidé měli dobře placenou práci - aby mohli též podporovat různé politické názory a proudy - a též aby mohli zakládat i různá média.

Pokud tato ekonomická svoboda neexistuje, pokud lidé nemají svobodu podnikat, zakládat firmy a vydělávat peníze - apodporovat různé politické proudy, pak nebudeme mít pravou politickou svobodu.

Korporativismus versus kapitalismus

Pokud přijmeme tuto tezi, že pravá politická svoboda může existovat jen tehdy, pokud existuje pravá svoboda ekonomická, tak si položme otázku, jestli u nás v dnešní České republice existuje skutečná ekonomická svoboda a jestli tudíž máme skutečnou politickou svobodu a svobodu médií.

Domnívám se, že jsme velmi vzdáleni tomu, abychom měli skutečnou ekonomickou svobodu. Spíše než kapitalismus založený na zásadě laissezfairea volný trh máme u nás něco, co bychom mohli nazvat korporativismem. Máme sice soukromé firmy, ale někteří vlastníci jsou propojeni se státem sítí kontraktů, daňových úlev, výjimek a dotací.

Např. většina firem podléhá 19% sazbě daně z příjmu, ale některé mají od vlády daňové prázdny a platí nulovou daň. Většina firem nebere žádné dotace, některé berou miliardy. Zatímco drtivá většina firem se musí tvrdě snažit o přízeň

Média a moc

zákazníků, některé firmy mají pro své výrobky zaručený odbyt na základě zákona. Většina firem platí standardní daň z nafty, některé mají daň sniženou.

Jak vypadá mediální trh u nás? A svědčí jeho obraz spíš ve prospěch volného trhu, nebo ve prospěch korporativismu? Máme zde jednoho člověka – poslance, ministra financí, místopředsedu vlády, v jedné osobě, který vlastní deník Mladá fronta DNES, Lidové noviny, zpravodajský server idnes.cz, deník Metro, zpravodajské rádio Impuls a řadu dalších médií. Tato koncentrace moci mediální, ekonomické a politické svědčí spíš ve prospěch teze, že náš systém se blíží korporativismu.

Jistě – může padnout námitka, že máme svobodu, že každý si může koupit nebo založit zpravodajskou stanici, noviny atd. Ale někteří jsou ve zvýhodněné pozici pokud jde o kapitál na získání médií. Pan Babiš má zákonem zaručený odbyt pro svá biopaliva, zatímco ostatní se musí ohánět, aby své výrobky a služby na trhu udali. Pan Babiš inkasoval daňové pobídky v podobě snížení daně z příjmu o miliardy korun, zatímco drtivá většina firem platí 19% sazbu daně. Pan Babiš je přeborníkem v čerpání dotací, kterých získal miliardy korun, zatímco většina firem žádné dotace nepobírá. Většina vozidel pana Babiše jezdí na naftu osvobozenou od spotřební daně, kterou pod názvem zelená nafta prosadila jeho vláda, zatímco drtivá většina ostatních podnikatelů platí standardní daň z nafty.

Média a moc

To je podstata naší ekonomické nesvobody – že existují tyto výjimky a úlevy. Když si poslanci jiných stran všimli, že existuje tato zjevná nerovnováha, tak přijali „lex Babiš“, zákon, který zakazuje ministrům vlastnit média. Domnívám se, že je to špatný přístup. Samozřejmě dojde pouze k tomu, že Babiš firmy formálně převede do nějakého trustu, ale reálná kontrola nad nimi mu zůstane. Jediným správným řešením by bylo zrušit veškeré daňové investiční pobídky, zrušit veškeré dotace do podnikatelského sektoru, zrušit veškeré výjimky na daň z nafty. To bylo jediné správné řešení, ale bohužel k tomu se naši poslanci neodhodlali.

Pouze až napravíme naše ekonomické prostředí a až všichni budou mít stejné rovné podmínky, až se přiblížíme ke skutečnému kapitalismu a zavrhneme stávající korporativismus, pak budeme mít skutečnou ekonomickou svobodu a tedy i politickou svobodu. Pak bude i mediální moc pluralitní, zasloužená, spravedlivá a neškodná

Petr Robejšek

Moc v rukou dezorientovaných

Mluvím o všech těch, kteří informují a vysvětlují. To jsou zejména, ale nejenom, žurnalisté a publicisté, ale vlastně všichni, kteří lidem vysvětlují dění ve světě. Jejich úloha a zároveň i slabina je to, že se zabývají výběrem informací a jejich výkladem. Moje kritika se netýká všech, ale bohužel většiny z nich.

Důvody a projevy jejich dezorientace

1. Jsou oběťmi standardizovaného vědění. to znamená, že používají víceméně stejné vzorce myšlení.

a.) Stejně vzdělaní absolventi špičkových ekonomických fakult (neoliberalismus) celého světa, uvrhli finanční systém a státy do největší krize od roku 1930.

b.) Stejně názory. Je nápadné, že se média západního světa v naprosté většině otázek úžasně shodují mezi sebou, ale – velmi často – se neshodují s většinou vlastního obyvatelstva.

2. Sklon k tomu věřit, že pravda je „většinové rozhodnutí“ expertů na pravdu. K nim se samozřejmě počítají. Důsledkem je ideologizace a konformita jejich myšlení. Z toho plyne nadvláda mainstreamových myšlenek.

Média a moc

Mainstream je typický stejnými myšlenkovými a vysvětlovacími vzorci. Vytváří tak dojem, že ke zjevené pravdě neexistují alternativy a ztěžuje pojmenování a řešení problémů.

3. Žijí v izolaci od společnosti.

Utvrzují se ve svém vlastním vnímání světa tím, že mluví málo se společnostmi a o to více mezi sebou. Popisují svět obyčejných lidí, ale nežijí v něm. Žurnalisté a publicisté žijí v jiné společnosti než většina občanů, které chtějí informovat, ale ve skutečnosti spíše poučovat.

Zvnějšku viděno je společnost rozdělena na dva světy.

4. Přeceňují svoje vlastní hodnoty a zájmy a přičítají oběma vyšší míru pravdivosti a oprávněnosti, než hodnotám a zájmům „nevzdělané“ masy.

Z toho plyne, že žurnalisté a publicisté

a.) zaujímají vůči občanům dohlížitelskou a „rodičovskou“ roli, která se projevuje uzurpací pravdy a názorovou manipulací.

b.) mají problém s respektováním demokratických rozhodnutí. Demokracie je pro ně v pořádku pouze tehdy, když vybírá rozhodnutí, která jim vyhovují. A proto mají potíže akceptovat Brexit, volbu Donalda Trumpa nebo odmítání migrantů z nekompatibilního civilizačního okruhu.

5. Jsou obětí politické korektnosti a to znamená,
- a.) přeceňují sílu slov. Věří, že slovo změní realitu. Jak osudné to může být, se ukázalo v tzv. arabském jaru. Již sám pojem byla publicistická metafora bez vztahu k realitě.
 - b.) vytvářejí poznávací bariéru. Tou je nepsaný zákaz vyslovovat to, co není v souladu s převládajícím míněním jejich vlastní skupiny, tj. tabuizují určité myšlenky.
 - c.) vykládají hodnoty západní společnosti jinak, než většinová společnost. A to tak dalekosáhle, že tím ohrožují jí samotnou. Příkladem je hodnota „tolerance“ nebo „rovnosti“.

Shrnutí

1. Ti, kteří vykládají pro ostatní lidi dění ve světě, mají možnost, vybírat zprávy a zveřejňovat hlavně vlastní mínění. Jedná se pak o zveřejněné, a nikoliv veřejné mínění.
2. Mají sklon vnutit lidem určité hodnocení té či oné věci. Lidé však nejsou ovce, jejich kritériem posuzování je to, co nejlépe znají, tj. jejich vlastní život.
3. Většinová společnost mlčí, protože nemá stejné možnosti jako oni se projevit. Vnímá však, že médii líčená a jimi samými žitá realita jsou rozdílné.

Média a moc

4. Media mají sklon odcizit se od reálného života. To trvá již velmi dlouho a teď se většinová společnost odcizuje od médií, přestává je respektovat. Média si sama zavinila svou společenskou marginalizaci.

Benjamin Kuras

Kolosální fiasko intelektu

Titulkem „Epické selhání médií“ nezávislá britská novinářská instituce The Bureau of Investigative Journalism pojmenovala mediální fiasko amerických voleb 2016. Sypal si tímto pojmenováním popel na hlavu i jeden z jeho hlavních viníků Washington Post. Bylo to selhání ostudné, jaké demokratická žurnalistika ještě nikdy nezažila. Trumpovo vítězství v prezidentských volbách odhalilo, jak hluboko se za Obamova prezidentství i Amerika propadla do neomarxistického totalitního myšlení a jak nebezpečně jsme se už přiblížili celozápadnímu krachu svobody slova a ovládnutí politiky antidemokratickými koncerny ohlupujícími veřejnost k podpoře zániku demokracie. V Evropě to sledujeme už dlouho. V Americe to přišlo jako šok.

Propad mediální spolehlivosti a věrohodnosti ohrožující svobodu informací je provázen syndromem „kognitivní disonance“, čili filtrování protikladných faktů a událostí autocenzurou negativně posuzovaných vjemů tak, aby jejich výklad nebo zamlčení odpovídaly našim představám, domněnkám a zážitkům a protikladné vjemy se vzájemně nerušily. Kognitivní disonance časem přechází do syndromu zvaného anglicky confirmation bias čili posilování zkresleného pohledu selektivním vnímáním a aktivním vyhledáváním faktů tento pohled potvrzujících a ignorováním a zamlčováním faktů jej popírajících. Jednodušeji

řečeno, lež se nám stane jedinou vnímanou pravdou, která se musí podpírat dalšími lžemi opět vnímanými jako jediné pravdy. Přesně podle receptu George Orwella a jeho „novořeči“ (newspeak) v knize 1984. Do jisté míry jím trpíme všichni, většinou bez neblahých následků. Ale stane-li se jevem masivním a masovým, končí ztrátou smyslu pro realitu a racionalitu a vytváří virtuální svět fantasmagorie poháněné utopickou ideologií. Život v bublině mimo skutečnost. Vstup do rajónu psychiatrie.

Vyhlášením „nesprávného“ výsledku voleb vypuká za poslušné podpory obrovské většiny médií na politické levici běsnění, jemuž konzervativní komentátoři přezdívalí Trump Derangement čili „zešílení z Trumpa“ hraničící se vzteklinou. Newyorský starosta de Blasio vyzývá k „rušení pořádku, které změní trajektorii věcí“ a „čím víc budou lidé protestovat, tím víc mu to odebere moci“. Senátorka Barbara Boxer za hlasité podpory levicových aktivistů a senátora Bernieho Sanderse předkládá návrh zákona na zrušení volitelského kolegia (Electoral College), jehož funkcí je vyhlášovat výsledky voleb. Někdejší prezidentský kandidát Dukakis trvá na tom, že zvítězila Clintonová (měla celostátně víc hlasů, ale prohrála sčítání volebních obvodů) a zrušení kolegia by mělo být „prioritou Demokratické strany“. Přes čtyři miliony lidí podepisují petici žádající volitelské kolegium, aby 19. prosince vyhlásilo Clintonovou za vítěze. Jednotliví volitelé zažívají osobní výhrůžky telefonem, e-maily a na sociálních sítích. Feministky si za Trumpův maskulinismus vylévají vztek na svých mužích. Přítel Clintonových

Média a moc

Dominic Puopolo hrozí na Twitteru Trumpovi zabitím. Andrea Bocelli odvolává koncertní vystoupení na Trumpově inauguraci po anonymních, ale věrohodných výhrůžkách zabitím, jestli zazpívá. Před Trumpovým hotelem ve Washingtonu se v palachovském stylu zapaluje protestující občan, naštěstí zavčas uhašen.

Mluvčí Bílého domu obviňuje Trumpa, že „požádal Rusko, aby hackovalo jeho oponentku“ a že „profitoval z nepřátelské ruské kyberaktivity“. Desítky senátorů a kongresmanů žádají prošetření ruského zasahování do voleb. Jeden z nich jménem Jim Hines označuje Trumpa za „ohrožení veřejnosti“ a žádá volitele, aby zvolili někoho jiného. Bývalý ředitel CIA označuje údajné ruské pokusy o změnu výsledku voleb za „politický ekvivalent 11. září“. Několik bývalých agentů CIA v médiích žádá nové volby, jestliže se prokáže ruské vměšování. Filmový dokumentarista Michael Moore vyhlašuje proti Trumpovi „100 dní odporu“. George Soros, který to financuje a prohrál miliony dolarů investovaných do vítězství Clintonové, označuje Trumpa za nacistu a nepřítele světového řádu a jeho vítězství za konec demokracie v celém světě. Na Trumpovu inauguraci se organizují masivní demonstrace. Demokratická strana nasazuje v Kongresu tvrdé kádrování a vetování Trumpem vybraných členů budoucí vlády. Vylepují se plakáty s výzvami jako „Přidejte se k naší statečné mobilizaci proti inauguraci Donalda Trumpa“. Organizují se „přímé akce“, jako „pochod milionu žen“ a masivní newyorská demonstrace s účastí filmových celebrit. CNN odvysílá mudrování, že někdo Obamou jmenovaný by se mohl

podle protokolu stát automaticky prezidentem, jestliže budou při inaugurační ceremonii zabiti Trump i jeho viceprezident.

Předseda klubu Demokratické strany v Senátu Chuck Schumer v CNN s vážnou tváří hrozí, že Demokráté budou s Trumpem spolupracovat jen tehdy, když „přejde kompletně naším směrem a opustí své republikánské kolegy“. Bývalý agent CIA a někdejší prezidentský kandidát Evan McMullin označuje Trumpa za neloajálního k USA, neboť „jeho názory nejsou dostatečně protiruské“. Internetový časopis Huffington Post žádá odebrání prezidentství Trumpovi a předání Clintonové. Mediální manažerka Clintonové tvrdí, že „nějaká cizí mocnost“ se pokoušela vloupat do jejích e-mailů ještě pár dní před volbami. Téměř všechna hlavní média prezentují „ruské zasahování“ jako prokázané CIA, zpochybňující legitimnost Trumpova vítězství. A slovy bývalého agenta CIA Boba Baera na CNN, „jestli důkazy jsou, nezbývá nic jiného než volit znovu“.

Připomeňme si, že účelem toho blbnutí bylo zlegalizovat Trumpovo zvolení. A úplně se zapomnělo, co vlastně ty hackované clintonovské e-maily, jejichž autentičnost nikdo nepopírá, obsahovaly, co se už dávno mělo vědět, kdyby americká žurnalistika dělala svou práci. Jenže ona byla, jak e-maily potvrzují, v hrsti clintonovské kampaně, zvaná na její koktejlové večírky, kde dostávala instrukce jak psát, dávala Clintonové předem otázky do veřejných interview, články ke schválení šéfovi kampaně, přijímala od něho nástinů článků k redigování. A zatloukala, co hackované e-

Média a moc

maily potvrdily, že během kampaně Clintonová posbírala 26 milionů dolarů od amerických bank a cizích totalitních vlád, plánovala americký kontinent bez hranic, šestinásobné zvýšení imigrace, tajné vojenské zásahy bez informovanosti médií a „vytvářela základní pilíře budoucí progresivní agendy“. Vše podle pravidla netrestat zloděje, nýbrž toho, kdo jej chytil.

Obama ještě po Trumpově zvolení vydává stovky zákonů a exekutivních příkazů zatěžujících státní pokladnu o stamiliony dolarů, aby „naplnil prezidentský slib“. Z hlediska médií jsou nejdůležitější tyto dvě podobající se nastolování orwellovské diktatury nad americkými občany: Exekutivní příkaz 12333 par. 2.3 uzákoňující sběr informací o občanech a jejich sdílení s bezpečnostními agenturami FBI, DEA a Homeland Security ve formě „procedur pro možnost šíření nezpracovaných signálů výzvědných informací Agenturou národní bezpečnosti“.

A zákon s názvem Countering Foreign Propaganda and Disinformation Act 2016, čili Zákon na potírání zahraniční propagandy a dezinformací. Ten dává do chodu „celovládní přístup bez byrokratických restrikcí na potírání zahraniční dezinformace a manipulace, analýzu údajů a rozvíjení a šíření narativ založených na faktech a protiútok na nestoudnou propagandu“. Orwellovo „Ministerstvo pravdy“.

Senátor Rob Postman, který jej Kongresu v polovině roku 2016 přednesl, si na jeho schválení pochutnává takto:

„Dnes USA podnikly kritický krok v boji proti zahraničním propagandistickým a dezinformačním operacím, které proti nám vedou naši nepřátelé v zahraničí. Používání propagandy na podkopání demokracie dosáhlo rekordní nechutnosti. Ale my teď máme sílu tuto hrozbu konfrontovat tváří v tvář a dostávat do světa pravdu. A můžeme zahájit protiútok tím, že budeme odhalovat falešné narativy.“

„Nepřátelé v zahraničí“, to je „Kreml, který na propagandu vydává velké prostředky“, nenechává senátor nikoho na pochybách. Vždyť, pravda, i toho Trumpa dostala do prezidentského úřadu jen ta ruská propaganda a dezinformace. A na ty nepřátele domácích, kteří by chtěli šířit „falešné zprávy propagandy ze zahraničí“, si vláda může zatraceně posvítit „posílením autority, zdrojů a mandátu instituce zvané The Global Engagement Centre, která bude „rozvíjet, integrovat a synchronizovat celovládní iniciativy na odhalování a potírání zahraničních dezinformačních operací našich nepřátel a proaktivně předkládat narativy založené na faktech a podporující zájmy USA a jejich spojenců“.

Žádné jen tak obyčejné „zprávy“, nýbrž „narativy“. Do několika týdnů něco podobného zavede celá Evropa.

Když pokroková levice nedokáže vítězit, alespoň působí rozvrat, aby nemohl vládnout nikdo jiný. Potvrzuje se předvolební varování z Pentagonu vyhozeného bezpečnostního instruktora majora

Stephena Coughlina: „Vy si možná myslíte, že Trumpovo vítězství nebude vaším vítězstvím. Ale berte na vědomí, že jeho porážka bude i vaší porážkou.“

Levicoví progresivisté to potvrzují proměnou Trumpova inauguračního dne v orgii anarchie a vandalismu a jejich nenávistné demonstrace ještě dlouho hýří vulgaritou, o jaké se Trumpovi nikdy nezdálo.

Pro intelektuální celebrity bylo Trumpovo zvolení „největší tragédie lidských dějin“ (Chomsky). Pro šoubyznysové slovnosti to byl důvod k breku (Streisandová a spol.) nebo „dát Trumpovi do držky“ (de Niro). „Jedna z nejstrašnějších událostí uplynulých sta let“ (Patrick Stewart). Yoko Ono veřejně zavřískala a Lady Gaga vyšla do ulic s plakátem „Love Trumps Hate“ (Láska přetrumfne nenávist).

Univerzitním studentům to způsobilo „bolest, slzy a úzkost“, takže potřebovali „terapii truchlení pláčem“ (Cornell), „chlácholení terapeutickými psy“ (Kansas) a zrušení výuky jako pomoci proti „osobně ohrožujícím volebním výsledkům“ (Stanford a Maryland). Potřebovali „terapeutickou regresi do dětství omalovánkami a play-do“ (Michigan). Zakládali terapeutické kroužky (Hopkins). Dostávali nabídku „využití veškeré znamenité podpory duševního zdraví, které naše univerzita nabízí“ (Vanderbilt). Zdobrovolnily se zkoušky studentů, „kteří jsou v šoku“ (Yale). „Zvolení Trumpa byl teroristický čin,“ oznamovala jedna profesorka studentům (Orange

Coast College). Učiteléské odbory v San Francisku nabízely středním školám lekci „Rasista a sexista Trump se stal prezidentem nadbíháním obrovské základně rasistů a sexistů“.

Zabedněnost amerických univerzit už před 30 lety k nevíře světa kritizoval profesor Alan Bloom v knize *The Closing of the American Mind* (Zabedňování americké mysli). Od té doby se mnohonásobila a v roce 2016 jejich studenti i učitelé už šílejí takto:

„Byla hlášena osoba procházející areálem univerzity v hábitu Ku-klux-klanu a mávající bičem,“ oznamuje rektor Indiana University v Bloomingtonu studentům jednoho dubnového večera 2016. „Prosím PROSÍM PROSÍM, buďte dnes v noci opatrní, nevycházejte sami, pokud vyloženě nemusíte, a pak raději dohromady s někým, ale doporučuji vám zůstat uvnitř.“ (Ona KKK osoba s bičem se dodatečně identifikuje jako dálkově studující dominikánský mnich mnoucí růženec na cestě na konzultace ke svému lektorovi.)

V tomtéž dubnu 2016 studenti Stanford University šestinásobnou většinou přehlasovávají návrh studentského časopisu, aby se po 35 letech znovu zavedl kdysi populární kurs dějin západní civilizace. Zamítá to 1992 zabedněnců proti 342 vědění lačných. Takové studium totiž „vyzdvihuje bělošskou nadřazenost, kapitalismus, kolonialismus a všechny ostatní opresivní systémy, které ze západní civilizace pramení“, protestují.

Studenti University of California po podobném hlasování v tomtéž dubnu sundávají americkou vlajku ze stožáru na prostranství u

vchodu. On totiž ten kus plátna „zdůrazňuje kolonialismus a imperialismus, nadřazenost USA, nacionalismus přispívající ke xenofobii a rasismu, sexismus, netoleranci, islamofobii, homofobii a materiální nerovnost“. A „její odstranění je nejlepším krokem k inkluzivitě“.

Studenti anglistiky na Yale University žádají v lednu 2016 „dekolonizaci“ literárních studií zrušením výuky „bílých“ autorů, jako Chaucera, Shakespeara, Milтона nebo Byrona, a jejich nahrazení „díly zabývajícími se genderem, rasou, sexualitou, etnicitou a ableismem“. (Nový bizarní obor zvaný „ableismus“ studuje identifikaci lidí podle jejich vad či neschopností a jejich rovnoprávnost se schopnými.) Stěžují si, že „trávit čas v seminářích, které ignorují literární příspěvek žen, osob barevné pleti a homosexuálních sklonů aktivně ubližují všem studentům bez ohledu na jejich identitu“ a že takový kurs „vytváří kulturu, která je specificky nepřátelská vůči studentům barevné pleti“. Není divu, že Yale také zavádí na Obamovo doporučení jako obranu proti genderismu a sexismu „genderově neutrální“ záchody.

University of Wisconsin zavádí studijní předmět zvaný „Problém bělosti“, který učí, „co znamená být bílý a jak to řešit jako problém“. Rasa totiž není fenomén biologický ani kulturní, nýbrž sociální a politický. A bílá rasa je „ideologická struktura vytvořená pro účely globální nadvlády Evropanů upevňující kontingentní vztahy koloniálního podmanění do neměnných identit“. Bílí studenti se zde naučí „jak nakládat se svou bělobou a jak mobilizovat své

identity do budování sociální spravedlnosti na rozdíl od rasových nespravedlností". To znamená, že „vzhledem k tomu, že bílou nadřazenost vytvořili běloši, běloši také mají povinnost ji vymýtit".

Drexel University se honosí profesorem s italsko-irským jménem George Ciccariello-Maher, jenž o Vánocích na sociálních sítích oznámil, že si jako dárek přeje „genocidu bělochů". Specializuje se totiž na politologický obor „dekolonizační dialektika", jehož podrobně rozpracovaným předmětem bádání je „dekoloniální obrat v politickém myšlení, moment epistemického a politického zkoumání motivovaného odezvou na kolonialismus a globální sociální nerovnosti". Na dotaz, co tedy vlastně dělá, odpovídá: „Snažím se přispívat k teoretickému rejstříku tím, že se pídím v historii politického myšlení po radikalizovaném chápání vztahu mezi konfliktem a skupinovou identitou a mapuji tím dekolonizaci této koncepce a jejího promítání do globálního rámce." Studenti z toho skládají doktoráty, nesmírně užitečné a na pracovním trhu vyhledávané.

Amok u studentů Emory University v Alabamě odpaluje rozbuška v podobě několikerého nápisu „TRUMP 2016" načmáraného křídou na schodišti v době volební kampaně. Mají jím „znásilněn svůj prostor poselstvím nenávisti" a „bojí se o svůj život". „Mluvte k nám, trpíme bolestí," žádají svého rektora. Ten se je snaží chlácholit navržením „okamžitého doladění defektivností, které by mohlo zlepšit diverzitu". Doporučuje zavést „pravidelné a strukturované příležitosti pro nesnadné dialogy vylepšující diverzitu". Souhlasí s

„potřebou zaměřit se na příležitosti sociální spravedlnosti a závazek každoročního odpočinku na obnovu úsilí“. Slibuje „zaostřit na otázku, zda osobní čmárání křídou je v souladu s politikou univerzity, a debatovat o technických aspektech otázky, zda čmárání bylo provedeno na vhodném povrchu“. A vyslovuje víru, že „širší problém motivace procesu souvisí víc s idejemi čmáráním křídou vyjádřenými než to, jak bylo čmárání provedeno“. A nikomu to nepřipadá jako blábol.

Vzdělanost se stala matkou zabeďněnosti.

Korunu všemu nasadila zglajchšaltovaná média. Těžko bylo na první pohled po Trumpově vítězství poznat, zda fotografie Bílého domu s titulkem „Trump vyhání z domova černošskou rodinu“, byla recesistická koláž parodující hysterii nebo skutečný titulek antitrumpovského New York Times. Trump zaslouží trest za velezradu, neboť „odmítnutím prezidentského platu porušil ústavu“ a „přijmout prezidentský plat je veřejným zájmem“, psali jedni. (Nakonec mu nezbylo než podepsat plat 1 dolar ročně.) „Soukromou rodinnou večeří bez přizvání médií porušil kodex“, psali jiní. „Jeho rasismus se potvrdil projevem sympatií od Ku-Klux-Klanu“, přidali si další. Volitelské kolegium je „nástroj bělošské nadřazenosti, rasismu a sexismu“, psaly časopisy Slate a Time. Slate navíc vyzýval k obstrukcím Trumpem dominovaných osob do státních funkcí. Vylhaný příběh muslimky napadené Trumpovými voliči převzaly bez ověření Washington Post, New York Times a CNN.

Média a moc

Z bilance ještě děsivější hysterie předvolební nabíhá po volbách americkým médiím ostudou husí kůže. Clintonovou podporovalo 96% novinářů a podobné procento jich na její kampaň přispělo, i když, pravda, jejich souhrnná suma byla v celkovém kontextu zanedbatelná, novináři jsou nejen chudí, ale také lakomí. Huffington Post předvídal Clintonové 98 % vítězství, New York Times 85 %. Mimořádnou ostudu si utrhl Newsweek předem napsaným článkem o vítězství Clintonové, zveřejněným v den sčítání hlasů, kdy už bylo naopak jasné, že vyhrál Trump.

Jedno z mála internetových médií, která neztratila smysl pro realitu (za což se mu spílá prolhaných ultrapravicových extremistů), internetový deník Breitbart, to shrnulo takto: „Z nenávisti k Trumpovi hlavní média kompletně odhodila veškeré standardy novinářské integrity a vstoupila v partnerství s těmi nejhoršími extremistickými prvky společnosti.“

Takřka všudypřítomné a neutuchající mediální zasahování do voleb odkrylo kolosální nespolehlivost dnešních médií. Téměř ve všem referování o Trumpovi většina z nich šířila a opakovala nepřesnosti, nepravdy, přehnanosti a zlomyslnosti. Nazývala ho rasistou, ač nikdy nic rasistického nevyslovil. Válečným štváčem, třebaže sliboval nápravu vztahů s Ruskem a odpočinek od „budování národů“, které už od Bushe a hlavně za Obamy rozvrátilo tolik států a hodilo je napospas islámským teroristům. Vulgárním hulvátem, ač za celou kampaň nevyslovil jediné vulgární slovo. Antisemitou, třebaže se vyslovoval jednoznačně proizraelsky,

spolupracuje s významnými Židy a jeho dcera při sňatku s Židem konvertovala na judaismus. Homofoba, třebaže jasně řekl, že téma homosexuálních manželství je dávno pasé. I ta desítka žen obviňujících ho ze sexuálního obtěžování se nakonec prokázala lživá, ale většina médií, která obvinění šířila, je nedementovala.

Stejně fascinující bylo zamlčování záhadných machinací Clintonové, do jejíž nadace přicházely miliony od totalitních států, jejíž hlavní spolupracovnice byla napojena na Muslimské bratrstvo, jejíž státně tajná korespondence procházela soukromými e-maily a která na informaci o svém podílu viny na vraždě amerického velvyslance v Libyi odpověděla:

„Co na tom dnes záleží.“

Nikdo v hlavních amerických médiích si nezaspekuloval nad potvrzeným napojením hlavní poradkyně Clintonové na mezinárodní islamizační síť zvanou Muslimské bratrstvo. Nikdo se nepodivil nad tím, že byla zároveň řídící pracovnící Hillaryiny (a taky Billovy) Clinton Foundation. Ani po soudním donucení zveřejnit seznamy dárců nadace se nikdo nesnažil vyčmukat politické souvislosti s dárci věnujícími celkem 2 miliardy dolarů. Na co a za co Clintonovým přispěli miliony dolarů Saúdská Arábie, Kuvajt, Katar, Maroko, Omán. Co na Billových geniálních přednáškách, schválených Hillaryiným Ministerstvem zahraničí, oceňovalo Rusko na 500 000 a Čína na 750 000 dolarů? Co se za ně od Hillary očekávalo? Co jim za to slíbila?

Média a moc

Není tohle všechno povinností svobodné žurnalistiky?

A neslušelo by se jí několikanásobně ověřovat již po volbách si protiřečící absurdity, jako na jedné straně údajnou manipulaci Trumpa ruskými agenty a na druhé straně údajná zpráva ruské rozvědky, že Trump v moskevském Ritzu platil prostitutky, aby před ním počuraly postel, v níž spali Obamovi, kterou s vážnou tváří odvysílala CNN a kterou šéfredaktor její přidružené internetové agentury nazval „pravou novinařinou roku 2017“?

Americká média se ocitla v bublině, z níž přestala vnímat, co se děje, a hlásala, co chtěla, aby se dělo. Masově vyráběla, čemu se už několik let říká junk news, česky nejspíš „zpravodajský šmejd“ nebo „sajrajtové zprávy“. Někteří komentátoři vyslovují obavy ze „smrti tisku“. Vysvětlují ji obrovským poklesem prodeje z 46,6 miliardy dolarů v roce 2006 na 16,4 miliardy v roce 2014. Přes 90 % všech tištěných a vysílaných médií je dnes syndikováno pod šest obřích korporací.

Hlavní média jsou tržním tlakem nucena „místo podávání hodnotného zpravodajství honit se za zákazníky“. Poklesl počet novinářských pracovních příležitostí a novinářskou svobodu a poctivost nahradila přizpůsobivost komerčním a politickým zájmům a sledování čtenářských, posluchačských či diváckých počtů. Na míru novinářské podlézavosti politickému establishmentu si dovolilo upozornit už jen pár regionálních publikací, jako univerzitní Binghamton Review, která si dala práci vystopovat seznam

Média a moc

předních novinářů spřízněných nebo poženěných či povdáváných s pracovníky nebo poradci Obamovy administrace.

Jsou mezi nimi i jako zástupce šéfredaktora NBC, produkční šéf zpravodajství ABC, prezident CBS, redaktorka zpravodajství ABC, zástupce šéfa washingtonské redakce CNN. Svým napojením na Bílý dům se už ani netají a pravidelně navštěvují „zpravodajskou večeři Bílého domu“, kde se tetelí z přízně politiků a dostávají politicky korektní „exkluzivní úlovky“, čili instrukce k propagandistickému referování, které plní, aby byli zváni znovu.

„Popisem práce mediálních pracovníků už není držet politiky k odpovědnosti za jejich činy, nýbrž budovat si dobré vztahy s vysoce postavenými politiky,“ píše Binghamton Review. „Média odhodila veškerou loajalitu k americkému lidu a místo toho se zavázala k loajalitě washingtonským insiderům a podává zprávy podle jejich příkazů.“

Stávají se slepými nástroji totalitní ideologie pokrokové „politické korektnosti“, kterou mediální komentátor rabín Aryeh Spero v internetovém časopise American Thinker definuje takto:

„Politická korektnost je záměrný nástroj levice na zastrašování konzervativců a nábožensky věřících do umlčení s cílem učinit naše klasické a dějinami otestované názory nelegitimní. Je to strategie, zbraň sociální války, hrozba těm, kdo nejsou ochotni měnit a vzdát se svého tradičního myšlenkového systému a klanět se diktátům levokracie posedlé totálním ovládnutím našich životů a naší kultury.

Média a moc

Nastoluje cenzuru, aktivuje démonizaci a těm, kdo nejsou ochotni podřít se a omlouvat se, vyhrožuje ztrátou zaměstnání, obživy, společenské přijatelnosti, podnikatelského úspěchu, přátel, pověsti a statusu. Je to liberální verze islámských zákonů proti rouhání, bezohledně vylučující každého, kdo vybočuje z levicových kulturních dogmat. Je to ten nejantiameričtější fenomén naší doby."

Mnoho regionálních publikací zahynulo na úbytě a s nimi vymřeli novináři s lokálními zájmy obeznámení a v lokálních událostech žijící. Regionální zprávy buď ztratily relevanci, nebo jsou nerelevantně vykládány a podávány novináři velkoměstskými, kteří regiony ignorují nebo jimi pohrdají. Tím se vysvětluje neschopnost médií zaznamenat a odhadnout podporu, jaké se Trump těšil mimo velkoměsta. Druhým vysvětlením je bezmezná devótnost a adorace velkoměstských novinářů vůči Obamovi a tím prodlouženě i ke Clintonové, vnímané jako jeho pokračovatelka. Třetím vysvětlením je jejich podcenění internetových sociálních sítí, kde Trump měl 13 milionů fanoušků jen na Twitteru. Čtvrtým je smečková mentalita, která žene všechny stejným směrem, za stejnými náměty a stejnými výklady. Pátým je novinářský elitismus, podvědomá touha patřit k politickým elitám, myslet jako ony, žít v jejich světě, udržovat si jejich přízeň a nevnímat ostatní lidi a jejich frustraci z ekonomického ponížení Obamovými reformami, které způsobily nejvyšší nezaměstnanost od velké krize 20. a 30. let minulého století. Šestým je novinářský vnitřní exil, odtržení od reálného

Média a moc

života zapouzdřením v ideologické a společenské bublině a ztráta širšího rozhledu. Sedmým je novinářská devótnost až patolízalství vůči Obamovi, zaslepující média a zastírající fakta americkému národu.

Nejironičtější na tom je, že Obama a jeho sympatizanti věří – nebo předstírají, že věří – že média stranila Trumpovi a veškeré lhaní prováděl on.

Za všechny novinářské kajícíky to selhání nejpřesněji vyjádřil Fareed Zakaria, když na CNN přiznal překvapení nad mohutností venkovské voličské základny a rozsahem jejího poškození jednak post-industriální revolucí a jednak bezohledným rušením průmyslových pracovních příležitostí ztrácených ve prospěch chudších zemí.

„Svoboda se nedá uchránit bez všeobecné informovanosti občanů, kteří mají právo a touhu vědět, ale především mají právo, neoddiskutovatelné, neodcizitelné, nezrušitelné, božské právo na tu informovanost nejobávanější a nejzáviděnější, totiž o charakteru a chování svých vládců,“ říkával druhý americký prezident John Adams.

K tomu žurnalistika měla sloužit. Fungovat jako detektor lži, protože – slovy amerického novináře Waltera Lippmanna – „společnost, která nemá žádnou metodu na odhalování lží, nemůže být svobodná“. Jakmile na tuto svou funkci rezignuje, přestává být žurnalistikou a stává se propagandou. A tam se dnes řítí.

S tímto poznáním, přiznáním a částečným pokáním, co dál?

Oscarový filmový dokumentarista Michael Moore, díky svému venkovskému původu z Michiganu, jako jeden z mála sledoval a natáčel Trumpovy voliče a vyslechl jejich city, stížnosti a tužby. A až coby liberální socialista až extrémní levičák logicky fandil Clintonové, pochopil Trumpovu přitažlivost. Americkým médiím doporučil toto:

„Všechny ty experty, prognostiky, sondážisty a všechny ostatní v médiích, kteří se řídili tímž narativem, od něhož se nedokázali odklonit a odmítli naslouchat a vzít na vědomí, co se skutečně děje, vyházet.“ Ale hned po Trumpově volebním vítězství se postavil do čela levicového „odboje“ přezdívaného „Obamova stínová vláda“.

Jenže kde za ně média najdou náhradu? Možná ji ani hledat nemusí. Smečka, která se hnala za starou vládnoucí elitou, se stejně klidně dokáže otřepat a se stejnou vervou se hnát za novou. Pravdy a objektivity se v ní asi už nedořežeme, ztratila pro ni čich. Jak ji kdysi varoval George Orwell:

„Pamatujte si, že za nepoctivost a zbabělost se platí. Nepředstavujte si, že byste mohli dlouhá léta sloužit jako propagandističtí pucfleci nějakého režimu a pak náhle přeskočit do mentální decentnosti. Jednou kurva, vždycky kurva.“

(Text bude součástí autorovy chystané nové knížky Pohřbívání svobody, která vyjde letos v nakladatelství Eminent).

Jozef Leikert

**Politika je vec časnosti
(alebo Svätcov v politike niet)**

Na úvod si pomôžem dvomi názvami kníh autorov, ku ktorým mám zvláštny vzťah. O jednom som napísal rozsiahlu knihu (1), o druhom práve pripravujem.(2)

Ladislavovi Mňačkovi vyšla v roku 1968 kniha s veľavravným názvom *Ako chutí moc* (3) a Antonovi Hykischovi o skoro po tridsiatich šiestich rokoch kniha s rovnako veľavravným názvom *Ako chutí politika*.(4)

Zvláštne paralely medzi jedným a druhým názvom. Či sú to skôr náhody, ak by som chcel zostať pri paralelách? Chýba už mi len kniha s aktuálnym titulom *Ako chutia média*. Som však presvedčený, že publikácia s podobným názvom čoskoro vznikne, alebo už vzniká, pretože média niektorým ľuďom náramne chutia. Nielen majiteľom, lobistom a kdejakým silným hráčom, ale aj nejednému politikovi. Mnohí z nich sú nielen labužníci, ktorí si radi na všeličom pochutnajú, ale často sú veľkými kuchármi, manipulátormi, ktorí sú schopní uvariť čokoľvek, kedykoľvek a kdekoľvek. A už nezáleží na tom, že väčšine ľuďom nie je z toho, čo naservírujú, dobre.

Média a moc

S pokazeným žalúdkom – skutočne či obrazne povedané – sa ťažko dýcha, bledneme, skrúcame sa od bolesti, napína nás na vracanie. Nie vždy pomôžu čaje, kvapky na trávenie, či prechádzky na čerstvom vzduchu. Ale čo, až sa nám z ďalšieho „kŕmenia“ znovu pokazia žalúdky?

Dost' bolo fantazírovania, aj keď hraničiaceho so skutočnosťou, realitou. Hoci manipulátori, chtiví po moci, boli v každej dobe. Aj bruchabolenia bolo tiež dost'. A predsa národy, aj tie naše, český a slovenský, prežili a smetiská sa postupne zaplnili kdejakými skrachovanými politikmi. V súčasnosti, našťastie, ani pes po nich neštekne. Ale koľko zla, nenávisti narobili, koľko životov zničili...

A čo dnes? Je to o niečo lepšie, či horšie? A ako to bude o týždeň, mesiac, rok? Nechcem byť pesimista, ale myslím si, že nič dobrého nás nečaká. Čo už na tom, že smetiská dejín budú plné väčších i menších vládcov, manipulátorov, nečestných, nedobrych ľudí... Horšie je, že koleso dejín sa bude ďalej krútiť a poháňať ho budú noví chamtivci, z ktorých sa vyklujú ďalší manipulátori a ďalší vládcovia...

Dost' dlhý úvod k tomu, čo chcem svojím príspevkom povedať. Vlastne, keby som už ani nič nepovedal, všetci dobre vieme, o čom hovorím. Svetom vládne moc, politika a v závese za tým média. Peniaze v takej či onakej podobe. Dokonca v dnešných časoch viac než inokedy.

Nebudem o tom špekulovať, ale dovoľím si odčítovať zo spomínanej knihy Antona Hykisha, významného slovenského spisovateľa, ktorý istý čas pôsobil v slovenskej politike a bol posledným československým a prvým slovenským veľvyslancom v Kanade. Ako jeden z mála však čoskoro pochopil, čo je politika a vycúval z nej, aby mohol slobodne písať knihy a seriózne články. Aj o politike, o moci, o médiách. V knihe *Ako chutí politika* píše: „Dnešná politika a to nielen na Slovensku, ale hocikde inde vo svete – je väzňom samého seba. Jej aktéri, politici, sú otrokmi každodenných aktivít. O väčšine z nich vôbec nerozhodujú, ale vnucuje im každodenný beh času. Sú natoľko ponorení do času, že im neostáva čas si to uvedomiť a aspoň na chvíľu sa oslobodiť. [...] ... politika je vytváraním diela, ktoré má ostať aj po smrti autora či autorov. Dielom obdivovaným, nie preklínaným. Napriek varujúcim úvahám vstupujú do politiky stále noví a noví ľudia. Očarenie politikou, navzdory rizikám, pretrváva. Pre niektorých je politika iba priestorom na rýchle zbohatnutie. Je to nečestné a odporuje to cieľom politiky, ktoré definoval ešte starý Platón. Nezávidíme tým hlupákovi, ktorí sa do politiky doškriabali ako do zlatej banie. Hrozí im veľké nebezpečenstvo, že ich zavalí, alebo sa bezmocne utopia v spodných vodách. Niet horšej nenávisti, ako nenávisť sklamaných ľudí, pohrdanie davu z ulice. [...] Skutočne slobodný je človek, ktorý sa dokáže vzoprieť času, vie sa povzniesť nad každodennosť, odolať jej nástrahám a pokušeniam. Samozrejme, že to platí aj pre politika. Moja skúsenosť s politikou a samým sebou v politike svedčí o tom, že uskutočňovať ideály je v politike dvojnásobne

ťažšie, ako v bežnom živote. Politika (napriek nutnej predvolebnej rétorike) nie je veľmi o ideáloch, skôr o pragmatickom vytváraní podmienok, pravidiel hry, pre efektívny rozvoj občanov v slobodnom štáte. [...] Politika je pozemská činnosť, vec časnosti, kde sa pohybujete medzi mantinelmi. Politik sa nemusí stať darebákom, ale má na to viac príležitostí, než radový občan. Pokušenie politiky plodí práve také mocné ľudské vášne, ako povedzme lásku, posadnutosť sexom, šport, túžba zvíťaziť za každú cenu, ovládať iných. Politik musí byť naozaj vnútorne slobodný a mať dostatočne pevný mravný základ, aby sa udržal v ringu, ako človek bez smrteľných hriechov, ako „normálny“. Svätcov v politike niet. Ak sú, končia na popraviske".(5) Tolko Anton Hykisch.

Ešte treba dodať, že nie nadarmo rímskokatolícka cirkev prehlásila za patróna politikov sv. Tomáša Morusa. (6) Za absolútne zásady v politike sa platí absolútna cena...

Poznámky:

- 1) Ide o knihu s názvom Taký bol Ladislav Mňačko, slovenské vydanie vyšlo v roku 2008 a české vydanie v roku 2013.
- 2) Kniha bude mať názov Čas majstra a vyjde v roku 2017 vo Vydavateľstve Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska.
- 3) Kniha Ako chutí moc prvý raz vyšla v roku 1968 v bratislavskom vydavateľstve Slovenský spisovateľ.
- 4) Knihu Ako chutí politika vydalo bratislavské Vydavateľstvo Pozsony / Pressburg / Bratislava v roku 2004.

- 5) HYKISCH, A. 2004 Ako chudí politika (Spomienky a záznamy z rokov 1990 – 1992), Bratislava : Vydavateľstvo Pozsony / Pressburg / Bratislava 2004, s. 11 – 12, ISBN 80-85474-42-5
- 6) Sv. Tomáš More, anglicky Thomas More, v latinizovanej podobe Thomas Morus (narodený 7. februára 1478 v Londýne, zomrel 6. júla 1535 v Londýne), bol anglický právnik, politik a spisovateľ. V rokoch 1529 – 1532 zastával úrad lorda kancelára kráľa Henricha VIII., ktorému bol blízkym spolupracovníkom. Je považovaný za najlepšieho anglického právnika a jedného z najväčších európskych vzdelancov svojej doby. Po roztržke Henricha VIII. s katolíckou cirkvou sa v roku 1532 s kráľom rozišiel. Keď odmietol zložiť prísahu podľa zákona o následníctve, bol uväznený a neskôr popravený. Katolícka cirkev ho ctí ako svätého a mučeníka.

Literatúra:

LEIKERT, J. 2008 Taký bol Ladislav Mňačko, Bratislava : Vydavateľstvo Luna 2008. ISBN 978-80-969654-2-7

MŇAČKO, L. 1963 Ako chutí politika, Bratislava : Vydavateľstvo Slovenský spisovateľ 1963. bez ISBN

HYKISCH, A. 2004 Ako chudí politika (Spomienky a záznamy z rokov 1990 – 1992), Bratislava : Vydavateľstvo Pozsony / Pressburg / Bratislava 2004. ISBN 80-85474-42-5

Miloslav Bednář

Demokratická civilizace a dezinformační propaganda ve středoevropském geopolitickém prostoru

Klíčový geopolitický prostor mezi Německem a Ruskem si včetně Německa a Ruska zatím nevytvořil solidní demokratickou politickou kulturu. Proto je oproti např. Británii a USA poměrně snadno ovlivnitelný soustavnou dezinformační propagandou zaměřenou proti demokratické civilizaci. Prvořadým geopolitickým záměrem současné ruské diktatury je v uvedených souvislostech tento strategicky rozhodující prostor tak či onak znovu mocensky ovládnout, a tak poté moci významně rozhodovat jak o dění v Evropě, tak i Asii a Africe. Rusko podle tohoto vůdčího geopolitického cíle soustavně zaměřuje svou intenzivní dezinformační propagandu zacílenou do zahraničí amasivně přítomnou i v České republice.

Odlišnost stupně vyspělosti anglosaské demokratické politické kultury od jejího stavu v prostoru mezi Německem a Ruskem včetně Německa a Ruska samotných lze ukázat na podstatném rozdílu mezi svobodou slova na evropském kontinentu na jedné straně, a na druhé straně ve Velké Británii a USA. Zatímco ve Velké Británii a Spojených státech amerických není zakázána nacistická, ani komunistická

propaganda, na evropském kontinentu se zakazuje popírání masového vyvražďování evropských židů nacistickým Německem, v Německu k tomu nacistická propaganda jako taková a v postkomunistických zemích vedle nacistické svým způsobem i komunistická propaganda. U nás můžeme v uvedené souvislosti připomenout zákon č. 260 (1) z r. 1991 Sb., zakazující podporu a propagaci hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka.

Kde je příčina tohoto podstatného rozdílu? Odpověď je vcelku jednoduchá. Zatímco Velká Británie a USA se ve dvacátém století úspěšně ubránily jak německému nacistickému, tak ruskému komunistickému ohrožení svobody a demokracie totalitarismem, valná část evropské pevniny podlehla zprvu německému nacismu a středovýchodní Evropa následně i ruskému sovětskému komunismu. To ale znamená, že britská a americká demokratická kultura se činně prokázaly, osvědčily a stále se ukazují jako podstatně vyspělejší, a proto zřetelně odolnější existující typy a dějinné fenomény demokratické civilizace, než jak jsou na tom s výjimkou Švýcarska její evropsky kontinentální verze.

To mimo jiné znamená, že demokratická veřejnost, tak jako její přirození mluvčí, jsou jak ve Velké Británii, tak ve Spojených státech na rozdíl od kontinentální Evropy v zásadě schopni rozpoznat nejen prosté, faktické lži. Ale hlavně jsou

s to rozpoznat i propagandistické dezinformace v podobě lžiskrytých, tedy případy demagogie, odlišit je od skutečnosti a cestou věcné argumentace proti nim účinně postupovat. Jedná se tedy o závažný rozdíl ve stupni kvality demokratické politické kultury mezi dvěma uvedenými okruhy demokratické civilizace.

Konkrétním příkladem prosté lži, šířené proruskými dezinformačními médii, je záhy vyvrácené tvrzení o údajném znásilnění litevské dívky německými vojáky nasazenými na Litvě v rámci NATO kvůli vzrůstajícímu ruskému ohrožení východního křídla *Severoatlantické aliance*. Takový druh dezinformačního působení může například nově zřízené *Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám* při Ministerstvu vnitra snadno věcně potírat.

Jeho celková kvalitativní úroveň ale již zjevně nestačí na vyvrácení lží skrytých, tedy značně rozšířené a soustavně šířené demagogie. Příkladem klasické ruské dezinformační demagogie je notoricky opakované tvrzení, že Západ po pádu komunismu ve středovýchodní Evropě a rozpadu Sovětského svazu agresivně obklíčil Rusko rozšířením *Severoatlantické aliance* na Východ. Pohled na mapu rozmístění nových členů NATO jakoby toto ruské tvrzení potvrzoval. Připojíme-li k němu ale i elementární politické uvažování a prostou paměť, je takový pohled rázem zcela jiný. Stačí si totiž položit prostou otázku, proč a jak se *Severoatlantická aliance*

po osvobození středovýchodní Evropy ze sevření komunistické totalitní diktatury, udržované zde po více než čtyři desetiletí Sovětský svazem, od konce devadesátých let rozšířila na východ. Snadno zjistíme, že se tak rozhodly demokratické parlamenty a vlády těchto konečně opět svobodných států, aby si zajistily vojenské spojenecké zabezpečení nově nabyté svobody a demokracie před možným vnějším ohrožením. Spojené státy americké a další státy NATO s rozšířením aliance zprvu váhaly, aby jím nevyvolaly obavy u tehdy jen nakrátko se demokratizujícího Ruska. Svobodná vůle občanů žadatelských nových evropských demokracií ale i u nich nakonec přeci jen převážila jako rozhodující argument pro souhlas s rozšiřováním *Severoatlantické aliance*. Z těchto základních skutečností jednoznačně vyplývá, že zpochybňování oprávněnosti rozšíření NATO na Východ je v zásadě útokem na právo na svobodu, a tedy vůbec na svobodné rozhodování demokratických států jako je Česká republika, na samotnou existenci svobody v geopolitickém prostoru mezi Německem a Ruskem. A právě takovým soustředěným útokem na svobodu je svrchu uvedené demagogické tvrzení současného Ruska a jeho i u nás velmi rozšířené, soustavné demagogicky dezinformační propagandy. Schopnost argumentačně věcně reagovat na takováto v zásadě nepravdivá tvrzení je ale v našem žurnalistickém a i politickém prostředí spíše výjimečná... A chtít něco takového od *Centra proti terorismu*

a hybridním hrozbám při Ministerstvu vnitra by znamenalo značně přeceňovat jeho myšlenkovou výbavu, a vůbec základní schopnosti.

Zde je třeba obecně zdůraznit, že argumentace zaměřená proti demagogii, a demagogie je svou podstatou skrytou lží, je opakem jakékoli cenzury. Je to naopak jediný způsob, jak místo dezinformační demagogie vytvářet prostředí slušně vedené věcné diskuse, jež je základem demokratické, tedy svobodné politické kultury.

Dalším příkladem u nás hojně šířené demagogické lži je v souvislosti s dnešním souvislým nápirem dezinformační propagandy ruského původu ožívání starého komunistického propagandistického líčení a celkového výkladu studené války. V tomto bodě má letitá, dodnes působící komunistická dezinformační propaganda několik souvisejících rovin. Jednak je to lživé tvrzení, že studenou válku po ukončení druhé světové války údajně rozpoutal agresivní demokratický Západ. Byla to ale ve skutečnosti právě naopak sovětská, Stalinova komunistická geopolitická strategie politicky a nakonec vojensky postupně ovládnout celou Evropu a hlavně vytlačit z ní USA. Ta začala násilným zřízením komunistických totalitních diktatur ve středovýchodní Evropě od r. 1945 a v r. 1948 po komunistickém puči, jenž i v tradičně demokratickém Československu odstranil demokratický systém, přešla do

blokády Západního Berlína. Až tento agresivní postup Sovětského svazu v Evropě donutil západní demokracie ke společnému obrannému postupu, jenž vyústil v založení Severoatlantické aliance v r. 1949. Komunistická propaganda nyní nepravdivě líčí toto období své totalitní diktatury jako nutnou obranu proti údajné západní imperialistické agresivitě v době studené války, aby takto tradičně lživě svou dlouhodobou totalitní diktaturu obhájila a legitimizovala. Mohla prý za ně objektivně existující situace studené války. Mediální scéna v České republice se proti těmto soustavně šířeným dezinformačním lžím komunistického a ruského původu z valné části není schopna bránit účinnou věcnou protiargumentací. Může za to hlavně její chatrná úroveň historického a politického vzdělání. Hlavně se v zásadě neuplatňuje informování o zcela základní skutečnosti, že studená válka byla v první řadě bojem za svobodu a že země tehdejšího komunistického totalitního bloku včetně Československa tehdy stály na straně totalitních nepřátel svobody a demokracie.

Nyní se stav studené války v zásadě obnovil v důsledku ruského agresivního jednání a chování namířeného proti Ukrajině, Polsku, baltským a dalším evropským státům. Tuto elementární geopolitickou skutečnost i u nás hlavně mediálně, ale viditelně i na politické scéně silně přítomná ruská dezinformační propagandaintenzivně a soustavně

zastírá, popírá a překrucuje. Její cíl je zřejmý: Zpochybnit oprávněnost existence demokratického politického systému, vazby a činnost, a vůbec státní svrchovanost České republiky a jejich vnější bezpečnostní záruky vyplývající z členství v *Severoatlantické alianci*, a tak její postavení jako součásti západních demokracií, jež se brání zjevnému ruskému ohrožení existence demokratické civilizace v Evropě. Způsob argumentace proti tomuto na otevřených lžích nebo demagogických polopravdách a s nimi spjatých skrytých lžích založenému dezinformačnímu přívalu, patrnému nejen v tzv. alternativních médiích, je v českém mediálním a politickém prostředí nesmírně chabý, povrchní a často vyloženě dezorientovaný.

Šíření dezinformací se ale na našem území bohužel neprojevuje jen z ruské strany a jí ovlivněnými, demagogicky postupujícími uskupeními, jakými jsou například již tradičně komunisté, ale zdaleka nejen oni. Kromě masivní proruské propagandy je náš stát i terčem soustavného demagogicky propagandistického působení hlavního, proti státní svrchovanosti nejen České republiky zacíleného ideologicko-politického proudu *Evropské unie*. Jeho agresivita se nyní zřetelně vystupňovala v souvislosti s ústavně demokratickým svrchovaným rozhodnutím Velké Británie odejít z EU. Zastánce britského rozhodnutí a jeho stoupence jak ve Velké Británii, tak Evropské unii včetně

České republiky oficiální eurounijní propaganda, a to velice přičinlivě i její v médiích a vrcholné politice silně zastoupení češtíširitelé, vytrvale nálepkuje jako jakési neuvěřitelné barbarské populisty, nacionalisty a dokonce i fašisty. Například podle donedávna vládního státního tajemníka pro evropské záležitosti Tomáše Prouzy se „britští voliči zbláznili.“

A právě zde je plně na místě poučné srovnání mezi souběžně působící ruskou a eurounijnídemagogickou propagandou. Jsou totiž v obojím případech dlouhodobě a soustavně zacílené protisamotné existenci evropských demokracií. Jak Rusku, tak hlavnímu federalistickému ideologicko-politickému proudu Evropské unie v první řadě zásadně vadí existence evropských demokratických států, tedy jejich svrchovanost. A u obou je zároveň nápadně patrná silná averze k demokraciím v geostrategickém pásu mezi Německem a Ruskem, tedy v Masarykově terminologii *Ústřední zóně střední Evropy*. V ruské propagandě se projevuje zejména soustavným napadáním demokratického uspořádání Ukrajiny, pobaltských demokracií, Polska, ale například i České republiky. Zdůrazňuje se přitom, hlavně metodou polopravd, slabost, neschopnost, atp. demokratických států v tomto klíčovém geopolitickém prostoru, a tak se v cíleném propagandistickém výsledku navozuje představa neudržitelnosti samotného oprávnění

jejich samostatné, svobodné demokratické existence. Na druhé straně propaganda Evropské unie zdůrazňuje např. údajnou překonanost existence státních hranic členských států EU, a vůbec jejich nezávislosti. Např. předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker prohlásil 22. srpna 2016 v Rakousku, že „Evropané by měli klást na prvním místo Unii a měli by přestat žádat politickou nezávislost svých domovských zemí.“ A rovněž důrazně vyhlásil, že „Hranice jsou nejhorší vynález, který kdy politici učinili.“ (<http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/166345-hranice-statu-jsou-nejhors-i-politicky-vynalez-juncker-vystoupil-na-foru-o-uprchlicich-a-svet-se-nestaci-divit/>)

Mluvčí eurounijní propagandy se při líčení situace ve státech, jež dávají přednost své demokratické samostatnosti před vynucovanou podřízeností nápadně podobají ruským neoimperiálním propagandistům, když straší hrozivými následky demokratické svobody států mezi Německem a Ruskem. Jako příklad lze uvést slova Jiřího Pehe ze 17. března 2017: „Řešení populistických nacionalistů tam, kde uspěli, zatím přináší jen chaos. Toho si začínají všimnout i ti voliči, kteří populistům na čas uvěřili, že na složité problémy současného světa existují jednoduchá řešení. Že když se kupříkladu schováme za národní hranice, budeme mluvit politicky nekorektně a radikálně utáhneme kohoutky migrace, vrátí se jakési údajně zlaté minulé

časy.”(<https://www.novinky.cz/komentare/432379-komentar-pravicovy-populismus-je-slepa-ulicka-jiri-pehe.html>)

A společný postup států v prostoru mezi Německem a Ruskem, tedy tzv. Visegrádu, Evropské unii vadí dost zjevně. Na červencové zasedání Visegrádu v Praze, jež se konalo brzy po rozhodnutí britských občanů odejít u EU, přišel tehdejší německý ministr zahraničí Steinmaier (nyní již německý prezident a známý kritik unijních sankcí proti Rusku) se svým francouzským protějškem s požadavkem, aby se státy Visegrádu vzdaly posledních zbytků své státní suverenity. Tato výzva dvou čelných velmocí EU byla nicméně oslyšena. Nejvíce údajně pobouřila zástupce Polska a Maďarska.

Souhrnně lze konstatovat, že uvedené ukázky a hlavní rysy propagandistického zacílení Evropské unie a Ruska mají zcela nepochybné a v obou případech rozhodující, tedy řídící politické zázemí, jehož geopolitické zaměření má obdobné rysy. Kvalitní investigativní žurnalistika, jež by se na uvedené, svobodnou demokratickou státnost České republiky závažně ohrožující jevy mělasoustavně zaměřovat, se u nás projevuje jen sporadicky a dílčím způsobem.

Petr Žantovský

Mají (mít) média moc?

Dovolte mi, prosím, úvodem malou osobní vzpomínku. Před bezmála dvaceti lety vyšel první sborník s názvem Média a moc (1). Na jeho vydání se tehdy podílel i Syndikát novinářů ČR, který se tou dobou pokoušel zbavit nálepky obrodně-komunistické odkladovny pro vysloužilé kádry a získat či přisvojit si nějaký skutečný význam, jímž by zaujal a přilákal do svých řad skutečné novináře. Tedy nejen ty, které zapudila normalizační moc do kotelen a oni se po návratu z nich se smutkem shledali se skutečností, že svět a žurnalistika v něm už došly takových změn, že je nesmírně těžké hledat si v nich své místo. Proto se uchýlili do funkcí, které pro ně byly po roce 1989 porůznu vytvořeny. V těch syndikátních vydrželi necelou dekádu, během níž stačili prohospodařit nejen velký díl novinářské cechovní prestiže, ale i poměrně dost peněz. Proto byli na valné hromadě odvoláni a na jejich místa přišli novináři o generaci mladší.

Protože jsem byl jedním z těch nově příchozích, snažil jsem se využít své tehdejší možnosti (vedl jsem jedno z největších českých nakladatelství a vydávali jsme relativně velké množství faktografické a žurnalistické literatury) a přišel jsem s návrhem, aby se Syndikát novinářů podílel na pořádání veřejných diskusí a vydávání knižních sborníků zaměřených na určitá, dobově rezonující neuralgická témata. Nápad byl přijat souhlasně, nejprve

Média a moc

vyšel sborník Česká xenofobie - v kontextu migrační krize dnešní Evropy a světa je namnoze aktuální dodnes (2), a vzápětí poté sborník Média a moc.

Tato poměrně obšírná publikace (cca 30 autorů) přinesla názory zástupců rozličných profesí – ekonomů, filosofů, sociologů, historiků, psychologů, literárních vědců, duchovních – i samotných politiků a novinářů, na to, co si představují pod pojmem média a moc. Pochopitelně bylo spektrum odpovědí velice rozmanité, nejen podle profese, ale i letory a často také světonázorové orientace daného respondenta. Shodovali se však na jednom, a to bylo, myslím, hlavní poselství té publikace: média a moc by měly být přísně oddělenými sloupy, podpírajícími současnou společnost a spoluvytvářejícími důvěryhodné podloží pro společnou budoucnost.

Kniha se tak stala jedinečným svědectvím o své době a o – nebojím se toho slova – vysoké demokratičnosti a pluralitnosti názorů, které se střetly ve vzájemné konfrontaci, ale také, což je hlavní, ve snaze o vzájemné porozumění jedněch druhým. Což svědčilo mimochodem i o poměrně slušné kultuře příslušníků jistých elitních profesí, které za minulého režimu bývaly nejvíce zanedbávány, a zde prokázaly, jak rychle se dokázaly rehabilitovat a ožít. Byl jsem tehdy velmi pyšný na to, že Syndikát novinářů jako organizace sdružující členy mediálního cechu, je u toho. Že se hlásí k přesvědčení, že moc ve státě, její demokratické instituce, tu nejsou jako zástupný terč pro osobní ambice novinářů, a novináři že by zároveň neměli být prodlouženými chapadly moci,

Média a moc

vytrubujícími do světa její zájmy bez ohledu na zájmy veřejnosti, občanů.

Mezitím uběhlo už oněch bezmála dvacet let. Na jejich počátku jsme si namnoze slibovali, že touto dobou budeme dál ve všech směrech, nejen v ekonomice, sociální oblasti či kultuře, ale především ve sféře, kterou bychom nazvali „občanskou gramotností“. Rozumějme pod tímto pojmem společné a zřetelné pochopení smyslu demokratických institucí, jejich postavení ve společnosti a významu pro její zdravý vývoj. Přičemž těmito institucemi nejsou jen ony tři druhy moci, vybavené nějakou formou volebního mandátu – tedy moc exekutivní, zákonodárná a soudní. Patří k nim nepochybně i takové fenomény společenského života, jako jsou média. Teď nemám na mysli mediální instituce ve smyslu konkrétních vydavatelských či broadcastingových aktivit či vlastnických vztahů. Teď mám na mysli samotný obsah pojmu žurnalistika, tedy činnost směřující k reflexi, často i kritické reflexi světa kolem nás. Žurnalistika má zprostředkovávat fakta a případně nabízet portfolio možných úhlů pohledu na ně. Nemá fakta „vytvářet“, „modelovat“, zkreslovat. Má svět odrážet, zachycovat, zobrazovat. Jedině v takovém případě budou média plnit správně svou historickou roli a nestanou se nástrojem a hlásnou troubou moci nebo subjektů o moc usilujících.

Toto zdánlivě samozřejmé konstatování našlo své vyjádření i v etickém kodexu Syndikátu novinářů (3). Stojí za to z něj ocitovat

Média a moc

podstatné pasáže článku 1., vyjadřující smysl a postavení žurnalistiky ve společnosti:

„Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl.17 Listiny práva svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti. Novinář je proto povinen:

- zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovodit nezbytnými výhradami,
- respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
- dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
- nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat,
- odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace“

Média a moc

Po dvaceti letech zde stojíme v rozpacích a klademe si otázku: Zdá se to jen některým vybraným z nás, nebo je pravdou, že novináři a média neplní to, co si sami vetkli do svého kodexu? Proč objektivní, nestrannou a nezávislou žurnalistiku namnoze nahrazuje evidentní, často až prvoplánová propaganda, prosazující jednostranné a často dobře čitelné zájmy nějakých více či méně politických zadavatelů? A je tedy tuto veřejnou produkci nějakých zájmových sdělení ještě vůbec možné nazývat žurnalistikou?

A možná nejkardinálnější otázkou je tato: Chce-li či má-li novinářství být činností zobrazující fakta, a to bez ohledu na to, jaká jsou a zda někomu ladí nebo neladí do jeho názorů či zájmů, jak je možné, že se v dnešní době tolik novinářů propůjčuje k činnosti právě opačné: zakrývání faktů a ostrakizování těch, kdo je chtějí zveřejňovat? Proč novináři zakládají – s prominutím – špiclovací weby typu Hlídací pes, Neovlivní, Svobodu médiím, Forum24 – dříve Svobodné fórum atd. (4), mezi jejichž podstatné aktivity patří sledování a ostrakizace „nežádoucích“ mediálních aktivit, sestavování seznamů jejich autorů, tvůrců, šířitelů atd.? A proč se nakonec novináři nijak nebrání snaze mocenských orgánů ustavit nové formy cenzury sledující politické zájmy prostřednictvím zužování prostoru svobody slova a médií? (5)

Odpověď se nabízí prostá, ale zdrcující: novináři na cestě od předlistopadové propagandy, přes čtvrtstoletí vývoje demokracie a jejích institucí a procedur, dospěli opět k tomu, že provozují nebo podporují propagandu, a není už podstatné, zda z přesvědčení, ze

zištných – finančních či kariérních důvodů, nebo jen z hlouposti. Na výsledku to nic nemění.

Jestliže před bezmála dvaceti lety reprezentant mediálního cechu - Syndikát novinářů - pomáhal klást tu nejdůležitější otázku, tedy jaký má být vztah mezi médii a mocí, aby prospíval zdravému vývoji společnosti, dnes tentýž Syndikát novinářů najdeme v soupisech organizací podílejících se více či méně bezprostředně na potlačování svobody slova a podlézání moci. To je ale, jak se mi k mé velké lítosti jeví – jen zhuštěný obraz celkového stavu světa, v němž dnes žijeme.

Poznámky:

- 1) Kol. autorů: Média a moc. Praha: Votobia 2000. 151 s. ISBN 80-7220-085-2
- 2) Kol. autorů: Česká xenofobie. Praha: Votobia 1998. 184 s. ISBN 80-7220-044-5
- 3) Více zde: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>
- 4) Dostupné zde: <http://hlidacipes.org/>, <http://neovlivni.cz/>, <http://svobodumediim.cz/>, <http://forum24.cz/>
- 5) Od 1. ledna 2017 působí při Ministerstvu vnitra ČR tzv. Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, které podle svých vlastních slov má sloužit mj. jako pracoviště detekující a upozorňující na „dezinformace“, přičemž náplň slova „dezinformace“ zde není nikterak upřesněna, lze se tedy právem domnívat, že „dezinformací“ bude to, co „dezinformací“ nazve CTHH – více na

Média a moc

<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>

Na tuto aktivitu navázalo 23.2.2017 dohodou mezi Ministerstvem vnitra ČR a zástupci sociální sítě Facebook, jejímž obsahem má být snaha zamezit šíření „dezinformací“ touto sociální sítí, přičemž jak uvedli zástupci MV, jde o úsilí přímo spjaté s předvolebním obdobím a snahu zamezit manipulaci parlamentními volbami v říjnu 2017. Více mj., na:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096898594-udalosti-komentare/217411000370223/video/525953>

2. Přidané texty

Mária Macková

Priestor slobody novinára

Jeden z najznámejších európskych filozofov a psychológov Holanďan Gerhard Heymans začiatkom 20. storočia konštatoval, že technické pokroky 19. storočia ľudstvu nepriniesli veľa šťastia, lebo šťastie prináša predovšetkým múdrosť. A múdrosť je poznať seba aj druhých. „Príde čas, keď psychológia prekoná svoje detské roky formovania, opustí školu a vstúpi do života. Tento okamih bude jeden z najdôležitejších v ľudskej histórii,“ povedal.

Po vyše sto rokoch od tohto vyhlásenie psychológovia venujúci sa človeku, osobnosti, čím ďalej väčší význam prisudzujú teóriám osobnosti. Teórie sa odlišujú zvyčajne podľa toho, čo sa pokladá za základ osobnosti: či sú to jednotlivé funkcie, postoje k ľuďom, alebo motívy.

V súvislosti s témou sa venujeme sociálnemu aspektu osobnosti v mediálnom prostredí. Pozornosť zameriavame na dominantné postoje európskeho novinára, medzi ktoré podľa nášho názoru patria hodnoty, sloboda a zodpovednosť.

V minulosti sa kládol dôraz na skúmanie rysov, motívov a sebavnímania osobnosti. Pritom sa často hovorilo o tom, či je pri formovaní osobnosti dôležitejšie prostredie alebo dedičnosť, ale aj aký vplyv majú osobnostné a situačné premenné faktory na správanie človeka.

V mediálnom prostredí je vnímaná osobnosť ako sústava vnútorných podmienok, ktoré rozhodujú o tom, ako spracovať

podnety z vnútorného prostredia a ako na ne reagovať. Postupne sa skúmajú jednotlivé zložky osobnosti, ale aj ich vzájomná interakcia. Vedecký výskum sa orientuje na integráciu a syntézu získaných poznatkov a zameriava sa na pochopenie človeka ako jedinečnej a celistvej osobnosti.

Kvalita práce každého človeka sa odvíja od toho, aká kvalitná je jeho osobnosť a či schopnosti a vlastnosti, ktoré má, zodpovedajú požiadavkám na danú prácu.

Uvedené konštatovanie možno aplikovať na prácu mediálneho pracovníka.

V súčasnosti výrazne ovplyvňuje prácu žurnalistu sociálnokultúrne a politické prostredie. V posledných desaťročiach spôsobil výrazné zmeny v práci mediálneho pracovníka technologický pokrok.

Slovenskí výskumníci pod vedením teoretika médií profesora Brečku na základe výsledkov dlhodobých pozorovaní definovali najvýznamnejšie zmeny v mediálnej oblasti, ktoré nastali za posledných dvadsať rokov. Sú to:

- *privatizácia médií*. Prebiehala v troch etapách – na úrovni regionálnych a lokálnych médií zamestnaneckými spoločnosťami, vstupom silnejších investorov z domáceho prostredia a po otvorení vstupe zahraničných investorov. Štát si zachoval právo rozhodovať o udelení licencií pre rozhlasové a televízne vysielanie.
- *emancipácia médií*. Išlo o oslobodenie v oblasti politickej, t. j. po roku 1989 zanikla vedúca úloha komunistickej strany;

zrovnoprávnenie v oblasti ekonomickej, t. j. možnosť podnikáť v oblasti médií dostali aj súkromné, dokonca zahraničné spoločnosti a vznikom Slovenskej republiky sa zrodil slovenský mediálny systém.

- *politizácia médií.* Po vzniku Slovenskej republiky 1. 1. 1993 sa začal nanovo formovať vzťah politiky a médií, a to nielen vzťah s vládnuou stranou, ale so všetkými politickými i mimovládnymi subjektmi.
- *komercializácia médií.* Obchodný princíp sa stal súčasťou mediálneho prostredia rovnako ako celého kultúrno-spoločenského prostredia na Slovensku. V dôsledku toho vznikali mladé médiá a tie neúspešné zanikali. Komercializácia významne ovplyvnila aj skladbu programu, výber formátov, ktoré sa vysielali a vysielajú, ako aj kvalitu jednotlivých programov, najmä na komerčných staniciach. Čítanosť / počúvanosť / sledovanosť sa stali hlavným kritériom hodnotenia úspešnosti produktu.
- *koncentrácia médií.* Postupne dochádza ku koncentrácií médií vo vydavateľstvách, a to z toho dôvodu, že Slovensko je malý trh a nekvalitné médiá neboli schopné v ňom prežiť.
- *internacionalizácia médií.* Globalizačné vplyvy nadnárodných spoločností prenikli aj do mediálneho priemyslu na Slovensku. V dôsledku deregulácie mediálneho trhu vstúpil do slovenských komerčných médií medzinárodný finančný kapitál. Vplyv globalizácie možno badať aj na mediálnej produkcii komerčných aj verejnoprávných médií. Celkovo to malo na

mediálnu produkciu i recipientov pozitívny, ale aj negatívny vplyv.

- *bulvarizácia médií*. Dôsledkom komercializácie médií v záujme čo najväčšieho zisku prišlo k výraznej bulvarizácii médií. To spôsobilo významné zníženie kvality obsahu i celej mediálnej produkcie (forma spracovania, rozsah vysielania, programová skladba), a to aj v takých formátoch, ktoré sú postavené na objektívnej prezentácii faktov a reality.

Samozrejme, že uvedené faktory ovplyvnili a ovplyvňujú prácu novinárov a možno zovšeobecniť, že mnohé z nich nielen novinárov na Slovensku, ale aj v susedných krajinách, ktoré riešili podobné problémy.

Pri dôslednejšom pohľade na činnosť mediálneho pracovníka, ktorý stojí v centre spoločenského diania, môžeme konštatovať, že dnes už nestačí záujem o novinársku prácu a niekedy ani talent. Novinár by mal byť cieľavedomý, mal by si klásť jasné ciele. Okrem neustáleho zvyšovania si odborného vzdelania, nadobúdania zručností, by mal hľadať spôsoby seberealizácie.

Osobnosť novinára sa prejavuje v jeho postojoch, názoroch, hodnotách, čo sa vyúsťuje do charakteru. Význam pracovníka médií v socializačnom procese však spočíva v tom, že sám je sprostredkovateľom názorov, postojov, hodnôt. Jeho správanie môže byť podnetom pre napodobňovanie alebo identifikáciu na strane príjemcov.

Média a moc

Žurnalista ako objekt socializácie na jednej strane i ako subjekt, ktorý sa na socializácii príjemcov podieľa svojou osobnosťou a mediálnymi výpoveďami nesie veľkú zodpovednosť. Veľký dôraz sa preto kladie na jeho charakter, ktorý sa prejavuje úsilím o korektnosť a objektívnosť v mediálnych výpovediach, ale aj v prístupe k respondentom a publiku.

Súčasný mediálny pracovník je vystavený tlaku prostredia, rôznym záujmom rozdielnych skupín ľudí a pod. To si vyžaduje odolnosť a pevnosť v morálnych hodnotách.

Medzi základné charakterové črty pracovníka médií vo všeobecnosti patria: morálna stabilita, správanie v súlade s vyjadreniami, zodpovednosť za vlastné názory a prejavy, ako aj správanie regulované svedomím.

Okrajovo sa pristavíme pri charaktere človeka, o ktorom známy psychológ G. W. Allport tvrdil, že je „zhodnotená osobnosť“. Všeobecne je známe, že slovo „charakter“ pochádza z gréčtiny a preložiť sa dá ako „rytina“. Avšak zaujímavé je, že viacerí psychológovia s pojmom charakter nepracujú, lebo ho považujú za pojem patriaci viac do etiky. Podľa známeho českého psychológa Vladimíra Smékala je v súčasnej psychológii rozlíšené poňatie charakteru: „ako sústavy súvzťažných vzťahov k jednotlivým oblastiam skutočnosti; ako sústavy dominujúcich vlastností; ako sústavy zásad a spôsobov ich uvedenia do života“. (1) Psychológ ďalej dodáva, že na základe kvality a etickej zrelosti či povahy etických noriem, ktoré sú pozadím ideálov, zásad a hodnôt, môžeme posudzovať vyspelosť a typ charakteru osobnosti.

Média a moc

Stotožňujeme sa tiež s jeho názorom, že o charaktere osobnosti rozhodujú, okrem iného vnútorné charakteristiky, medzi ktoré patrí láska a úcta k osobnosti druhého človeka, ako aj rešpektovanie oprávnených záujmov druhých. Túto skutočnosť zdôrazňujeme aj v súvislosti s ďalším problémom mediálneho prostredia, ktorého sa v práci dotkneme – s ovplyvňovaním spoločenského vedomia masmédiami.

Všeobecne možno konštatovať, že byť charakterným znamená riadiť sa určitými morálnymi zásadami, usmerňovať svoje správanie v súlade s určitým mravným princípom. Úroveň charakteru závisí od hodnôt, o ktoré sa opiera, od tých pomyselných mantinelov, v ktorých sa každý človek, nielen novinár, pohybuje.

Na druhej strane, človek by sa mal sám seba pýtať nielen čo je dôležité pri jeho rozhodovaní a determinujúce pri jeho správaní, ale aj za čo má niešť zodpovednosť. Napokon podobné otázky nie sú aktuálne iba v súčasnosti, v minulosti si ich tiež kládli viacerí filozofi, keď hovorili o svedomí ako o jadre charakteru. Sokrates napríklad chápal svedomie ako vnútorné božstvo, ktoré hodnotí konanie, správanie, činy človeka. Cicero vnímal svedomie takisto ako čosi, čo človeka vedie. Podľa I. Kanta je svedomie vlastný praktický rozum človeka v kategorickom nároku mravného zákona. Nemecký filozof M. Heidegger hovorí o svedomí ako o forme „mlčanlivého volania“, ktoré súdi človeka za to, čo urobil alebo sa chystá vykonať. S. Freud považoval svedomie za inštitúciu „superega“, ktoré má egu pomáhať tlmiť pudy nevedomia a vnucovať človeku morálne ciele.

C. G. Jung spája svedomie človeka s praobrazmi a pravzormi ľudského myslenia a konania, s tzv. archetypmi, ktoré sú zdrojom spoločnej ľudskej múdrosti a skúsenosti. Podobných príkladov by sme v histórii našli viac.

Z dnešného pohľadu svedomie možno definovať aj ako vnímanie dobra, ktoré spontánne a samozrejme predpokladáme v styku s ľuďmi; vnútorné vedenie, ktoré je základom morálneho usudzovania človeka o sebe samom a o iných ľuďoch; schopnosť poznať morálne hodnoty a požiadavky, ktoré z nich plynú; morálne vedomie, schopnosť rozoznávať dobro od zla, správne od nesprávneho, pokiaľ ide o vlastné konanie. (2)

Svedomie je podstatným znakom a atribútom osobnosti, prejavuje sa pocitmi záväzkov, povinností a nezávisí od vonkajšieho donútenia. Zvonku a zo strany spoločnosti sa vyžaduje sloboda svedomia. Svedomie je prvkom morálneho vedomia, dodržiavajú sa ním mravné hodnoty a normy.

Odpovede na otázky súvisiace so svedomím sa usilujú preniesť do definícií o svedomí aj psychológovia, ktorí takisto hovoria o svedomí nielen ako o určitej forme prežívania, ale aj ako o motívoch týchto činov. Michal Stríženec (1932) hovorí: „Z psychologického hľadiska svedomie je akési vnútorné posudzovanie hodnoty vlastných činov človeka, záväzne chápaný systém noriem, ktorých plnenie alebo neplnenie vedie k „seba odmeňovaniu“ alebo „seba trestaniu“ (výčitky svedomia, prežívanie pocitu viny).(3)

Otázkam svedomia sa v existenciálnej analýze a logoterapii venoval aj V. E. Frankl. Podľa jeho názoru je svedomie nevedomá (intuitívna) schopnosť vycítiť jedinečný zmysel, ktorý je v každej životnej situácii.

Možno s ním súhlasiť, že svedomie vedie človeka pri riešení životných problémov a pri cítení zodpovednosti za vlastný život. Svedomie podnecuje človeka, aby čelil osudu za každých okolností a podmienok, aby naplňal svoj osud a zobral ho do vlastných rúk všade tam, kde je to možné. A ak je to nutné, aby bol pripravený znášať životné utrpenie. „Kto sa už vopred považuje za porazeného osudom, ten nebude schopný nad ním zvíťaziť.“(4)

Takéto chápanie svedomia je mimoriadne aktuálne aj v súčasnosti, keď sa človek musí v rôznych situáciách rozhodovať oveľa častejšie a rýchlejšie ako v minulosti, V. E. Frankl upozorňuje, že človek často podlieha vonkajšiemu pôsobeniu a upadá buď do konformizmu, keď chce iba to, čo roba iní, alebo do totalitarizmu, keď robí iba to, čo chcú iní. Obidve možnosti potláčajú autentický hlas svedomia a sú útekom pred vlastnou slobodou a zodpovedným rozhodovaním.

Vráťme sa však k názorom spomínaného českého psychológa Vladimíra Smékala, ktorý je kritickejší a konštatuje, že: „Pre väčšinu ľudí má svedomie skôr funkciu informačnú než preventívnu. Ľudia často, keď zmýšľajú alebo konajú, v rozpore s ich mravnými normami, znižujú, citlivosť svedomia, ich svedomie 'otupuje'“. (5)

Možno aj tým sa dajú vysvetliť časté novinárske počiny, s ktorými sa stretávame v súčasnosti, rôzne manipulačné techniky,

zamerané na ovplyvňovanie spoločenského vedomia prijímateľov komunikačného posolstva.

V súvislosti s výskumom osobnosti sa pristavíme iba pri jednej z manipulačných techník – metóde zdanlivých autorít. V slovenskej spoločnosti, ale pozorujeme to aj v okolitých krajinách, sa čím ďalej častejšie stretávame s tzv. „opinion leaders“, vodcami verejnej mienky, ktorých názory ovplyvňujú spoločenskú mienku. Sú to authority, všeobecne dôveryhodné osoby, názory ktorých sú verejnosti veľmi nenápadne podsúvané. Nemusíme byť ani psychológmi, aby sme spozorovali, že osoba s mravnou autoritou môže byť rovnako nebezpečná ako užitočná pre určité skupiny v spoločnosti. A médiá často robia „medvediu službu“ tým, že pomáhajú nepohodlnú autoritu odstrániť. Nemajú jednoduchú prácu iba vtedy, ak narazia na nezmanipulovateľnú osobnosť. Častejšie to vyriešia tým, že jednoducho vytvoria tzv. „správne authority“, ktoré recipientom dávajú do všeobecnej pozornosti. Takáto „autorita“ sa zrazu pričasto objavuje v médiách a je ochotná svojimi výrokmi „pomáhať“ politikom alebo majiteľom médií. Vplyv médií je aj v tomto prípade taký veľký, že zrazu málokomu prekáža, že autorita nie je uznávaná vo vlastnom profesijnom prostredí. Darí sa to aj preto, že súčasná spoločnosť, najmä mladí ľudia, nedokážu reálne posúdiť základné atribúty skutočnej osobnosti, napr.: jedinečnosť, neopakovateľnosť, individuálnosť, hodnotovú orientáciu. Pritom iba skutočný odborník a vnútorne vyhranený človek sa dokáže k problémom vyjadriť a zaujať objektívne stanovisko. Nemal by však definovať mravné normy a tým plniť úlohu spoločenskej

Média a moc

autority. Súčasné médiá sa stavajú do pozície grémia, ktoré rozhoduje o tom, kto má byť autoritou a kto nie. Podobne je to s autoritou hodnôt, inštitúcií a tradícií. Majú veľkú moc mnohé spochybniť, zničiť, ale aj vyzdvihnúť. Aj na Slovensku je veľa „nenahraditeľných“ odborníkov, politicky „vyhranených“, ktorých stanoviská médiá uverejňujú, lebo im alebo majiteľom médií vyhovujú. Pritom na názory skutočných odborníkov sa vedome zabúda. Prečo je tak? Znovu sme pri probléme etiky, v priestore slobody novinára.

Otázkam formovania mravného života v kultúre komunikačných prostriedkov sa neraz venoval profesor pastorálnej teológie a odborník v oblasti masmédií profesor Tadeusz Zasepa. Slobodu človeka považoval za najdôležitejší prvok morálneho života, ktorý vo veľkej miere závisí od vzdelávania. V tejto súvislosti napísal: „Spoločenské komunikačné prostriedky tým, že múdro a dobre angažujú našu predstavivosť, zúčastňujú sa, asistujú pri vytváraní nás samých, akejsi večnosti v našom živote. Vytváranie slobodnej osoby je úloha na celý život, je to činnosť, ktorá sa uskutočňuje aj mimo nášho vnútra. Médiá odzrkadľujú podstatu a hodnoty vonkajšieho sveta. Máme možnosť odvolať sa na psychologickú aj morálnu hodnotu pri rozhodovaní o konkrétnych skutkoch, hodnotách a štruktúrach, ktoré podporujú základnú slobodu. Spoločenské komunikačné prostriedky sú mohutnou silou, ktorá môže využiť predstavivosť, slobodu a reflexiu pri podpore vývinu slobodného človeka.“(6)

Ak slobodu človeka zúžime na slobodu prejavu, musíme dodať , že takáto sloboda tiež nezaručuje demokratický pluralizmus v komunikácii, ak sa zároveň neuplatňuje aj pravidlo spravodlivosti a rovnoprávnosti. Etický aspekt v mediálnom prostredí je prejavom demokracie, ale demokracia nemôže existovať bez slobody médií, bez slobody mediálnych pracovníkov.

Výzvou do budúcnosti je pre médiá okrem zvyšovania odbornosti pracovníkov médií aj ich oslobodenie od akéhokoľvek tlaku politických či iných skupín.

Známy novinár Joseph Pulitzer kedysi povedal: „Šesťkrát týždenne môžu naši čitatelia čítať pravdu bez toho, aby sa museli niečoho báť“. Nezostáva iba dodať, aby toto jeho krédo platilo nielen pre čitateľov, ale aj pre súčasných pracovníkov médií.

Poznámky:

- 1) SMÉKAL, V. 2004 Pozvání do psychologie osobnosti. Člověk v zrcadle vědomí a jednání. Praha: Nakladatelství Barrister & Principal 2004, s. 362. ISBN 80-86598-65-9.
- 2) Porovnaj HARTL, P. – HARTLOVÁ, H. 2000 *Psychologický slovník*. 1. vydanie. Praha: Portál, 2000, s. 577. ISBN 978-80-89447-12-1.
- 3) STRÍŽENEC, M. 2007 Súčasný zameranie a výskumné výsledky psychológie náboženstva. In: *Kresťanstvo & psychológia*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2003, s. 17. ISBN 80-7162-411-X.
- 4) FRANKL, V. E. 2009 *Psychoterapia pre laika*. Bratislava : Lúč, 2009, s. 127. ISBN 978-80-7114-690-2.

- 5) SMÉKAL, V. 2004 Pozvání do psychologie osobnosti. Člověk v zrcadle vědomí a jednání. Praha: nakladatelství Barrister & Principal 2004, s. 363. ISBN 80-86598-65-9.
- 6) ZASEPA, T. 2002 Médiá v čase globalizácie, Bratislava: Lúč 2002, s. 341 ISBN 80-7114-387-1

Literatúra:

- BREČKA, S. – ONDRÁŠIK, B. – KEKLAK, R. 2010 Médiá a novinári na Slovensku 2010. Bratislava: Eurokódex 2010. ISBN 978-80-89447-32-9
- FRANKL, V. E. 2009 Psychoterapia pre laika. Bratislava : Lúč 2009. ISBN 978-80-7114-690-2.
- HALL, C. S., LINDZEY, G. 1997 Psychologie osobnosti. Bratislava: Media trade, spol. s r. o. 1997. ISBN 80-08-00994-2
- HARTL, P. – HARTLOVÁ, H. 2000 Psychologický slovník. 1. vydanie. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-4178-303-X
- HRADISKÁ, E. – BREČKA, S. – VYBÍRAL, Z. 2009 Psychológia médií. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o. 2009. ISBN 978-80-89477-12-1
- JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B. 2009 Masová médiá. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-466-3
- HARTL, P. – HARTLOVÁ, H. 2000 Psychologický slovník. 1. vydanie. Praha: Portál, 2000. ISBN 978-80-89447-12-1
- RUISEL, I. 2008 Osobnosť a poznávanie. Bratislava: Ikar 2008. ISBN 978-80-551-1599-3
- SMÉKAL, V. 2004 Pozvání do psychologie osobnosti. Člověk v zrcadle vědomí a jednání. Praha: Nakladatelství Barrister & Principal 2004, s. 362. ISBN 80-86598-65-9
- STRÍŽENEC, M. 2007 Súčasné zameranie a výskumné výsledky psychológie náboženstva. In: Kresťanstvo & psychológia. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2003, s. 17. ISBN 80-7162-411-X
- ZASEPA, T. 2002 Médiá v čase globalizácie, Bratislava: Lúč 2002, s. 341. ISBN 80-7114-387-1

Nicolas J. S. Davies

Média v časech „po pravdě“

Západní média si přisvojila roli určovat, co je pravda a co „propaganda“, ale sama se přitom ztratila v mlze sebeklamu a proměnila se v hlavní šířitele „postpravdivých“ zpráv.

Západní činitelé a média dlouhé měsíce neustále opakovali, že ve východním Aleppu je pod ruským a syrským bombardováním uvězněno 250 až 300 tisíc civilistů. Jakmile východní Aleppo padlo do rukou vládních sil, ukázalo se, že tam bylo jen asi 80 tisíc lidí, tedy, že se realita blížila málokdy zmiňovaným údajům syrské vlády. Takové zavádějící zpravodajství lze zčásti vysvětlit tím, že syrští rebelové veřejně popravili západní a nezávislé novináře, aby si zajistili monopol na informace vycházející z jimi ovládaných oblastí. Při západním opovržení Bašárem Asadem a sympatiích vůči jeho oponentům se tak západní média stala informačně závislá na protivládních rebelech a aktivistech.

Selektivní krokodýlí slzy nad osudem civilistů ve východním Aleppu jsou přitom v protikladu se zcela opačným pojetím podobného osudu asi půldruhého milionu obyvatel iráckého Mosulu, kteří jsou v obležení americké armády a jejích spojenců a pod jejich soustavným bombardováním. Zatímco ve východním Aleppu závisely životy civilistů plně na libovůli útočících sil a nikoli jejich

věznitelů z Al Kajdy, krize, jíž čelí obyvatelé Mosulu, je připisována výhradně Islámskému státu, zatímco síly, které město postupně rovnají se zemí, jsou vydávány za osvoboditele.

Když se nyní odhaluje spoluvina západních médií na úspěchu strategie syrských rebelů, současně s tím vyplouvá na povrch systematický a smrtící propad novinářských standardů. Teoreticky bychom nyní měli sledovat v mainstreamových médiích záplavu oprav a omluv, ale místo toho je tu jejich absence, a ta se stává „novou normou“ západních médií. Za nezpochybnitelná fakta vydávají propagandu, kterou obvykle produkují západní vlády, a v tomto konkrétním případě dokonce i skupiny napojené na Al Kajdu. A jakmile pak bublina praskne a propaganda se provalí, rychle se zamete pod koberec, neboť ti samí redaktoři a reportéři se bez jakékoli omluvy přesunou k dalším nepodloženým narativům, například o „Rusech, kteří hacknuli volby“ nebo „Rusku, které hacknulo elektrickou soustavu“.

Postpravdivá média

Je příznačné, že autoři Oxfordského slovníku zvolili „slovem roku“ 2016 výraz „posttruth“, ačkoli je ironií, že právě tímto výrazem mainstreamová média obvykle častují kohokoli, kdo odmítá akceptovat západní propagandu za jedinou pravdu. A to i přesto, že mnohé z toho, co nám předkládají politici, média a „mluvící hlavy“, nemá žádnou oporu v reálném světě. Skutečné lidské prožitky, které bývaly základem informací, byly nahrazeny prohlášeními a

Média a moc

tiskovými materiály vlád, korporátních PR agentur nebo postpravdivých reportérů, kteří je balí do podoby „hlavních zpráv“. Takto ustavená „témata“ se pak ad nauseam omílají v infotainmentových televizních diskusích s cílem vnutit divákům zcela zavádějící obraz světa za nejbližším kopcem.

Mediální korporace přijaly model „mluvících hlav“ především z úsporných důvodů, protože se produkují mnohem levněji a snáze než zpravodajství skutečných novinářů, kteří někde ve světě opravdu žijí, pracují a znají realitu. A co víc, mediální průmysl dokázal v posledních dekáдах přimět diváky, aby model „mluvících hlav“ přijal jako náhražku za skutečnou žurnalistiku, a to prostě tím, že jim nic jiného už ani nenabízí. Přináší to ohromující výsledky: Nedávný průzkum Fairleigh Dickinson University prokázal, že lidé, kteří nesledují televizní zpravodajství, mají o mezinárodních událostech lepší přehled než diváci stanic Fox News, MSNBC i CNN. Diváci, kteří pravidelně sledují sobotní satirickopolitickou TheDaily Show na ComedyCentral se svými vědomostmi dokonce umístili na druhém místě, hned za veřejnoprávní rozhlasovou NPR.

„Ruská agrese“

Neustálým opakováním západní média vytvořila i další mem; „agresi“ připisovanou Rusku. Používá se v souvislosti s anexí Krymu, podporou ozbrojeného odporu na východě Ukrajiny, vojenskými operacemi v Sýrii, kyberválkou a ruskou zahraniční

politikou obecně. Pojem „agrese“ má přitom přesně definovaný význam v rámci mezinárodních vztahů. Dodnes platný Kelloggův-Briandův zákon, k němuž se připojily všechny světové mocnosti, vylučuje válku coby „nástroj národní politiky“. Mezinárodní trestní soud (ICJ) usvědčil Spojené státy v roce 1986 z agrese proti Nikaragui, přičemž mnozí mezinárodní právníci za zločiny proti mezinárodnímu právu mají i bombardování Jugoslávie z roku 1999, invazi do Iráku nebo pokračující americké bezpilotní nálety v mnoha zemích světa. Další přidávají rovněž invazi do Afghánistánu, svržení vlády v Libyi, americkou roli v saúdské válce proti Jemenu nebo americké bombardování Sýrie.

USA si ale zajistily beztrestnost za své zločiny tím, že vystoupily z jurisdikce ICJ, oproti ostatním členům Rady bezpečnosti OSN už od 80. let dvakrát častěji používají právo veta, a svým vládním právníkům zajistily unikátní privilegium k vytváření sice obecně neobhajitelného, ale politicky kreativního právního krytí pro válečné zločiny; užívají si přitom přepychu, že své názory nebudou muset nikdy obhajovat před nestranným soudem nebo Radou bezpečnosti OSN.

Oč volněji se pojem „agrese“ používá v souvislosti s Ruskem, o to víc je zpochybňována skutečná snaha amerických činitelů či médií prosazovat mezinárodní právo proti agresi. Pokud by to někdo z nich totiž myslel opravdu vážně, musel by nejprve volat po potrestání Billa Clintona, George W. Bushe a Baracka Obamy, a teprve pak by se mohl pokusit vystavět kauzu proti Vladimíru

Putinovi tak, aby vůbec mohl srovnat jejich „standard zločinnosti“. Byl by to ale těžký úkol, protože další principy mezinárodního práva ruské kroky ospravedlňují nebo alespoň zmírňují jejich dopady.

Na rozdíl od USA, které Sýrii bombardují od roku 2014, jsou ruské ozbrojené síly v Sýrii na pozvání tamní mezinárodně uznané vlády.

Anexe Krymu není mezinárodně uznána, ale je důsledkem a zřejmě i přiměřenou reakcí na Spojenými státy vedený převrat v Kyjevě, tím spíš za situace, kdy obyvatelé Krymu ve dvou referendech (z let 1991 a 2014) vyjádřili ve více než 90 procentech přání odtrhnout se od Ukrajiny.

Nikdo nepopírá, že USA vedou kybernetické útoky a pokoušejí se ovlivnit volby ve světě, takže obvinění Ruska z ovlivnění amerických voleb v roce 2016, nepodložené žádnými důkazy, jsou jen paralelou toho, co Spojené státy činí ostatním. Julian Assange z WikiLeaks vyloučil, že by Rusko bylo zdrojem úniků, a Craig Murray, někdejší britský velvyslanec v Uzbekistánu, který si zničil kariéru tím, že vypověděl pravdu o spoluvinně CIA na mučení v této středoasijské republice, tvrdí, že zdroje uniklých e-mailů jsou dva, oba jsou to Američané a s jedním z nich se osobně i setkal. Murray si během let získal vysoký kredit whistleblowera a důvěryhodného zdroje, čímž lze vysvětlit, že ho američtí činitelé a média raději rovnou ignorují, než aby se pokoušeli zpochybňovat jeho odbornost a informace. Assange připomíná, že nikdo nezpochybňuje obsah e-mailů, takže jestli jejich zveřejnění opravdu dokázalo prohrát

Hillary Clintonové volby, tak především kvůli tomu, že voliči reagovali na to, co si se svým štábem psala, a nikoli na to, že by Assange, Rusové nebo kdokoli jiný něco řekli nebo udělali.

A především, Spojené státy obklíčily Rusko raketovými bateriemi, jadernými ponorkami, protiraketovými křižníky Aegis, vojenskými základnami a manévry v takovém měřítku, o jakém si ruská generalita může nechat jen zdát, i proto, že její vojenský rozpočet je oproti americkému asi desetinový. Když skutečně agresivní vojenská mocnost pomlouvá soupeřící jadernou mocnost coby agresora, měli bychom se všichni bát; ani ne tak terče celé té kampaně, jako spíš prokazatelného agresora, který ohrožuje samotnou existenci života na Zemi posilováním nebezpečného napětí.

Tři minuty do soudného dne

Hrozby „Nové studené války“ nejsou nijak vzdálené a Bulletin amerických jaderných vědců, který sdružuje také osmnáct nositelů Nobelových cen, loni i s ohledem na konflikty na Ukrajině a v Sýrii posunul pomyslné ručičky ke třem minutám, které nám zbývají do soudného dne: „Hrozba je vážná a čas se krátí. Neposunujeme čas soudného dne pro zábavu nebo z nějakého prchavého důvodu. Ručičky nyní tikají pouhé tři minuty před půlnocí, protože mezinárodní lídři selhávají ve své nejdůležitější povinnosti, kterou je zajištění a uchování zdravé a vitální lidské civilizace.“

Bez ohledu na skutečná existenciální nebezpečí ale orwellovská „postpravdová“ média dál vedou veřejnost do jakéhosi snového světa, v němž jsou slova jako „agrese“, „propaganda“, „terorismus“, „obrana“, „bezpečnost“, „hrozba“ nebo například „násilí“ využívána výlučně jako nástroje v rukou mocných politických zájmů, zbavena svých původních významů a jako taková už je nelze použít k diskusi o skutečných hrozbách, jimž čelíme. Anonymní a neprůhledný americký portál PropOrNot, jemuž dodal důvěryhodnost deník Washington Post, nedávno zveřejnil seznam více než dvou set amerických webů, které údajně šíří „ruskou propagandu“. PropOrNot i Washington Post zneužívají pojem „propaganda“, který už v roce 1928 definoval Edward Bernays coby snahu využít masová média k zasévání mocných politických a obchodních zájmů do myslí obyvatel. Prezident Obama o Vánocích podepsal zákon o „národní obraně“, který počítá se 160 miliony dolary pro nové americké propagandistické operace, nominálně popsané jako „protiváha ruské propagandě“. Ve skutečnosti se tak ale nabízí především vyhlídka na eskalaci americké informační války, z níž vzejdou další „seznamy“, další trollování, hackování, rušení dostupu k internetovým službám a další démonizace alternativních, nezávislých médií, a to rukou vojenských expertů na psychologické operace, státních i soukromých „zpravodajských“ agentur a PR firem, které se budou moci opírat o moc cenzury, mechanické omílání a oběžníkové analýzy z uzavřeného světa korporátních médií, včetně korporací působících na poli „sociálních médií“, jakou je třeba Facebook.

Média a moc

Jako mnoho jiných institucí v západních společnostech, i systém médií byl degradován neodmyslitelnou korupcí neoliberálního řádu, který po uplynulou generaci konsoliduje moc nad našimi životy a společnostmi. Stejně jako se už ukázalo, jak destruktivní je korporátní model pro sféry školství, zdravotnictví nebo pro veřejné služby obecně, předání moci informovat veřejnost o tom, co se ve světě odehrává, do rukou stále monopolnějšího systému ziskových organizací, je jen podkopáním dalšího pilíře života společnosti.

Pochopení světa, ve kterém žijeme, je základní lidskou potřebou, a informovaná a vzdělaná populace je nejzákladnějším stavebním kamenem jakékoli formy demokratické společnosti. Proto zoufale potřebujeme nezávislá média, která opravdově a upřímně osvětlí svět kolem nás, namísto ziskem posedlých mediálních korporací, které cynicky využívají a zneužívají naše obavy ze světa a budoucnosti jako vnadidla pro inzerci a propagandu.

Zkráceno z ConsortiumNews, vyšlo také v Literárních novinách

Ladislav Jakl

Moc médií - nebo moc skrze média?

Jistěže to druhé. Ale u tohoto tvrzení neskončím a poněkud ho rozvedu. Tím, že se podívám na mediální krajinu. Co vidí?

Tisíckrát opakované mýty, překroucení reality, účelové fikce, to vše žije vlastním životem. Záměrně zkreslené interpretace vytváření prostředí pro rozhodování, pro vznik nálad, pro popularitu politických stran a politiků, pro veřejnou podporu či nepodporu některých řešení či společenských receptů. Když do této atmosféry uslyšíme varování před hrozící médiokracií, mám sto pokusů mu zatleskat.

Média jsou plná novinářů, kteří nechtějí dělat noviny pro čtenáře ale spíše pomáhat svým oblíbencům. Jsou plná dávno či nedávno poražených politiků náhle si hrajících na politology a nezávislé analytiky. Jsou plná těch, co sledují vlastní ziskové cíle a tváří se přitom, že hájí zájem obecný. Je dobré tyto případy odhalovat, prokazovat, upozorňovat na ně. Je dobré ukazovat na novináře, kteří zcizili svazácký list, ve kterém pracovali, a nyní mají uloženo na knížce pět miliónů z prodeje vykutáleně získaných akcií. Je dobré ukázat na finanční zájmy bojovníku za svobodu slova z Kavčích Hor. Je nezbytné konkurovat jejich tendenční žurnalistice znovu a znovu prezentovanými protiargumenty, i když to ve státním mediálním prostředí není nijak lehké. Není ale dobré, když nás sklíčenost z tohoto často marného boje vede k myšlence, že

novináři reálně vládou a že jejich moc je třeba krotit mocí státní. Proto odolám pokušení tleskat a podívám se na věc trochu teoreticky.

Pojem „médiokracie“ nelze přeložit jinak než jako vládu sdělovacích prostředků. Existuje něco takového? Vládou u nás média? Jsem přesvědčen, že ne. Aby někdo vládl, musí mít moc. A tu média nemají. Navzdory tomu, že mnozí mediální specialisté tvrdí opak.

Nesměšujme vliv a moc

Velmi škodí podobným debatám, když se v nich pojem moc s pojmem vliv zaměňuje. Moc je vždy spojena s rozhodováním, a to s rozhodováním kolektivním. Kolektivní rozhodování (včetně své odrůdy zvané demokracie) má tu vlastnost, že jeho výsledek, čili rozhodnutí, se stává závaznou normou pro celý kolektiv (i pro ty jeho členy, kteří s ním nesouhlasí). Proto jeho účinnost vždy musí být vynucována násilnou formou (v různých podobách). Mít moc tedy znamená mít možnost rozhodovat či být významným účastníkem rozhodování o osudech jiných lidí a mít možnost výsledné rozhodnutí násilím (spolu)vynucovat.

Mít vliv pak znamená pouze být jedním z faktorů, které na rozhodování působí. Každé rozhodnutí vzniká v prostředí, ve kterém se kombinuje účinek mnoha vlivů. Mohou to být vlivy nenápadné, dílčí, ale i rozhodující. Avšak i u těch nejvýznamnějších vlivů se výsledný efekt nakonec realizuje vždy prostřednictvím

Média a moc

procesu rozhodování, čili výkonem moci. Pokud je moc standardně kontrolována a proces rozhodování podléhá běžným demokratickým pravidlům, není na místě hysterie kolem „moci médií.“ A pokud není, je nutno řešit problém tam, kde je: u porouchaných demokratických pravidel. Ne u kontroly médií.

Někoho takové slovíčkaření může otrávit nebo vést k reakci, že je přece jedno, co nás ohrožuje, zda velká moc či velký vliv, pokud oním vlivem či mocí disponuje někdo, kdo je způsobilý poškozovat naše zájmy. S tím nesouhlasím. Jedno to není. Jednak kvůli tomu, že ohrožení mocí je přímé, zatímco ohrožení vlivem je nepřímé a realizovatelné nakonec opět pouze prostřednictvím moci, jednak se negativní dopady moci a vlivu od sebe liší hloubkou efektu na naše životy. O tom by bylo možné vést dlouhé debaty, na jejichž výsledek si nedělám zvláštní nárok. Zcela mimo debatu však je, že proti ohrožení něčí mocí se musíme bránit úplně jinak, než proti ohrožení něčím vlivem.

Proti ohrožení mocí je nejlepší se bránit – banálně řečeno – prostě tím, že moc budeme umenšovat. Neustále je třeba se starat, aby se zmenšoval prostor pro kolektivní rozhodování a zvětšoval prostor, ve kterém panuje rozhodování individuální. Někdy je ovšem tato snaha ve vyložené defenzívě, protože prvky kolektivního rozhodování se pod nejrůznějšími záminkami (hlavně ochrany tzv. veřejného zájmu či potřeby prevence proti voluntarismu jednotlivců) neustále vlamují do prostředí naší individuální svobody. Když už první bitvu prohrájeme a kolektivní

rozhodování začne okupovat prostor, který mu nepřísluší, pak se alespoň snažme, aby toto rozhodování a nutné projevy násilí, které jsou s ním spojeny, byly realizovány v rámci veřejně kontrolovatelných pravidel, tedy demokraticky. Nejprve ale pro jistotu nevzdávejme bitvu první a vždy, když je to jen trochu možné, se k ní vracejme. Ne že bych si liboval ve válečnickém slovníku, ale surovost a necitlivost k suverénnímu a neopakovatelnému jedinci a jeho potřebám, které jsme denně svědky, nutí být tváří v tvář moci neustále v „plné polní.“

Před vlivem nejlépe chrání vliv

To ale neznamena, že i „pouhý“ vliv médií nestojí za to, abychom se mu podívali na zoubek. I od něj, mnohdy nenápadně, plíživě a potichu vyrůstají tendence rozleptávat naši svobodnou vůli. Proti hrozbě vůči svobodě prostřednictvím vlivu (tedy i vlivu médií) ale rozhodně není správné stavět ani snahu umenšovat sám fenomén vlivu, ani zadrátování tohoto vlivu sítí pravidel a jejich kontrolorů a vynucovačů. Před vlivem nás totiž nejlépe ochrání vliv konkurenční, doplňující. Před vlivem jedním vliv druhý, třetí...

S vlivem je to totiž podobné jako s osobním či skupinovým zájmem. Je také naprosto legitimním a všudypřítomným fenoménem a jakékoli pokusy ho kontrolovat či omezovat vždy skončí u omezování svobody. Nebezpečím vlivu straší zejména ti, co nejsou spokojeni s vlivem vlastním. Zájem i vliv začnou být oprávněně chápány jako problematické, až když začnou růst do

nebe. V obou případech – vlivu i zájmu – je nejlepším lékem otevřené pluralitní a konkurenční prostředí. Vektory jednotlivých vlivů se navzájem sčítají i odečítají, ruší se, inspirují, hlídají se i eliminují, konkurují si i se vymezují.

Takové otevřené prostředí ale nelze chápat jako prostředí, ve kterém se někdo zvenčí stará, aby některý z vlivů nebyl příliš „vlivný.“ Pokud totiž některý z vlivů získá navrch ve zcela otevřeném prostředí, pak to asi má svou hlubokou logiku, kořenicí v reálných poměrech zájmů, potřeb a hodnot mezi lidmi. Otevřené neregulované prostředí navíc vždy nakonec zajistí vyrovnaní a vyvážení vlivů. Možná pro někoho příliš těžkopádně a zdlouhavě, zato však zaručeně stabilněji a v přirozených proporcích.

Média jako nositelé vlastního zájmu

Za zmínku určitě stojí opomíjená dvojakost přítomnosti moci i vlivu v médiích. Média totiž fungují za prvé jako objekt a tedy nástroj moci a vlivu někoho jiného, za druhé jako subjekt, tedy šířitel zájmů vlastních. Měli bychom zpozornět vždy, když média pod záminkou veřejného zájmu hájí pouze zájem stavovský. Jsou to případy, kdy se média bijí za lepší podmínky podnikání ve své oblasti, jenomže jejich lobby má pro nás tu nevýhodu, že se o něm dovídáme jen prostřednictvím právě samotných lobbistů.

Týká se to třeba tiskového zákona, nároku na zvláštní přístup k informacím pro novináře ale i méně nápadných témat. V takových případech to my, coby spotřebitelé, máme dost těžké, protože proti

nám stojí zformovaná fronta spojená společným zájmem a tudíž bez konkurenčních či pluralitních pohledů na věc. V oněch případech, kdy se jednotlivá média bijí za svůj vlastní dílčí zájem, zájem svého vlastníka či nakladatele, jsme často také klamáni předstíráním, že jde o jakýsi objektivní veřejný prospěch. I zde nám však zpravidla pomůže konkurence, a to ve vlastním zájmu. Ta obvykle velmi rychle odhalí skrývaný soukromý zájem u svého konkurenta.

Média v cizích službách

V roli, ve které média vystupují jako zprostředkovatel zájmu jiného subjektu, mohou fungovat na základě různých typů motivace. Zprostředkovatel cizích zájmů může být médium dobrovolně, na základě ideových či jistých strategických pragmatických pohnutek, v zásadě ale – v těchto případech – na vlastní odpovědnost. Zde existuje problém jediný: míra explicity vyjádření onoho zprostředkování. Recipient nepochybně rád vidí, proč mu kdo co říká a za kým stojí.

Médium může cizí zájmy zprostředkovávat za protislužbu, a to už může být problém významnější. Spadají do něj různé formy tvrdé i měkké korupce médií i jednotlivých novinářů zájmovými skupinami ekonomického i politického světa. Z dlouhodobého hlediska i v tomto případě nejde o konec světa, neboť médium si časem uvědomí cenu tohoto zprostředkování. Každý krok, který médium učiní z jiných pohnutek než ze snahy vyhovět poptávce recipientů,

Média a moc

musí buď někdo zaplatit, nebo jde na vrub média, a obojí si plátcí většinou nemohou dlouhodobě dovolit. Problém proto nevzniká ani tak na straně médií (čili potenciálně korumpovaných) ale subjektů, které si vliv objednávají (čili potenciálně korumpujících). V případě například veřejné sféry totiž mohou tyto subjekty platit pouze hodnotami, o které připraví veřejnost, a to za jejími zády.

Zvláštní formou předchozí varianty je zprostředkovávání cizích zájmů pod násilným tlakem, v důsledku vydírání. Pokud je subjektem takového vydírání nositel moci, pak už jde o formu těsně sousedící s reálnými přímými formami dopadu moci na média, jakou je cenzura. Legislativní opatření, uskutečňovaná pod záminkou veřejného prospěchu, ale nemusí být od těchto projevů příliš daleko. I s mírou regulace totiž lze docela dobře obchodovat. Médium buď prokáže vůli ke spolupráci s konkrétním mocenským subjektem, nebo mu hrozí zásadní zhoršení podmínek pro svobodné podnikání. Dokonce jsme svědky aktuální přípravy nikoli univerzálního, plošného, ale naopak velmi selektivně cíleného dopadu legislativních opatření.

Někde tady plynule přechází celá jedna velká skupina modelových vztahů médií vůči vlivu a moci z kategorie, ve které jsou média subjektem – tedy původcem nebo zprostředkovatelem – vlivu, do kategorie, v níž jsou média naopak objektem vlivu, nebo lépe jeho terčem. A zatímco o té první kategorii se pořádají konference, vymýšlejí se komplikované normy, kvóty, zákazy a různé další způsoby krocení, o druhé se nemluví skoro vůbec, a když už, tak

pouze z pozic úzkých stavovských zájmů a nikoli z principiálních důvodů, pro které je třeba chránit svobodu (i podnikání) vždy a ne pouze je-li aktuálně ohrožen náš (jeho, jejich) subjektivní zájem.

Svět médií je součástí našeho světa

Nemohu si v této souvislosti odpustit poznámku na adresu mnohých tzv. mediálních odborníků. Je jim společná jedna věc: nedívají se na svět médií civilně a standardně jako na prostě jeden z mnoha oborů podnikání či obecně lidské činnosti a komunikace, ve kterém platí mnohem více univerzálních ekonomických zákonitostí než tak často a nahlas zdůrazňovaných specifik. Po celá léta a desetiletí tvoří tito experti napříč hranice jednu vzájemně dobře komunikující „partu,“ jejíž členové od sebe dokola opisují ve svých sociologických rozborech, přednáškách či novinových textech varovné výkřiky a fráze o naprosto mimořádném postavení médií v našem životě, o zvláštním nebezpečí, které přináší existence nedostatečně ochráněných sdělovacích prostředků, a tedy o potřebě zvláštních nestandardních podmínek pro jejich činnost.

Není divu. Jen tehdy, podaří-li se jim vyvolat atmosféru nutnosti zvláštních regulačních mechanismů, mohou se hned nabídnout, že to budou právě oni, kdo takové mechanismy vytvoří a budou uvádět v život. Jako si kapři nevypustí rybník, tak ani příslušníci třídy „mediálních odborníků“ nebudou nikdy tvrdit, že jejich obor snese v drtivé většině hledisek naprosto standardní podmínky i

standardní přístup tvůrců legislativy. Pozbyli by své důležitosti a ceny na trhu.

Veřejnoprávní média: obchod s vlivem za cizí peníze

Jestliže já tvrdím, že i mediální podnikání je především podnikáním, pak musím přiznat, že existuje významná výjimka: tzv. veřejnoprávní média. Tlak trhu na ně působí jen velmi slabě, protože podstatnou část příjmu mají zajištěnu z veřejných zdrojů. Jestliže tedy chybí přirozený korektiv v podobě odezvy diváků a posluchačů, byl pro ně zkonstruován korektiv jiný – v podobě složitého mechanismu společenského zadání a veřejné kontroly. Tento text není věnován speciální problematice fungování veřejných médií, postačí tedy, když na jejich adresu poznamenám, že pro ně platí to, co pro byrokracii a veřejný sektor obecně. Budou fungovat vždy špatně, protože to plyne ze samé povahy věci. Když už ale jsou, zbývá se pouze snažit, aby mechanismus společenského zadání a veřejné kontroly onu míru definičního špatného fungování maximálně stačoval. A snažit se permanentně a ze všech sil, protože všechny zákony budou vždy působit opačným.

Veřejnoprávní média jsou fenoménem, ve kterém se moc uplatňovat nejen může, ale musí. Žádný jiný nástroj k jejich formování a ovlivňování není legitimní. Jestliže tato média objektivně jsou součástí veřejného sektoru a jestliže moc je mechanismem, kterým se uplatňuje kolektivní rozhodování o

Média a moc

věcech veřejného zájmu, pak má takové tvrzení hlubokou logiku. V tomto ohledu nechápu snahy o nedotknutelnost veřejnoprávních médií. Takovou nedotknutelností může být myšlen pouze voluntarismus samotných pracovníků těchto médií, kteří by v případě své nedotknutelnosti mohli za veřejné peníze bez zábran buď prosazovat zájmy své vlastní, nebo z různých důvodů poskytovat prostor k partikulárním vlivům vnějším. Obě věci se ostatně u nás v poslední době dějí na plné obrátky. Dilema je zcela jasné: buď legitimní moc, nebo nelegitimní vliv.

Vesele na mne v této souvislosti působí požadavek některých profesních skupin, aby rady veřejnoprávních médií delegovaly samy tyto zájmové organizace, jejichž mnozí členové žijí z veřejných peněz, získávaných právě přes měkký článek veřejného sektoru, přes veřejnoprávní média. Straší přitom hesly o tom, že tato média prý nesmějí být pod kontrolou politiků. Politici ale nejsou marťani. Jsou to lidé, které společnost zmocnilak realizaci veřejného zájmu, jsou tím pověřeni, mají k tomu mandát. Nikdo jiný.

V duchu obhájců nedotknutelnosti veřejnoprávních médií bychom mohli tvrdit, že o státním rozpočtu nemá rozhodovat parlament, ale členové ekonomické společnosti (to v lepším případě, protože u mediálních zájmových skupin nejde pouze o absenci společenského mandátu, ale dokonce o přímý konflikt zájmů). Mohli bychom také těmto lidem říci: ano, klidně si jmenujte tyto rady, ale složte se laskavě na ty miliardy, které dosud veřejnoprávní média dostávají z veřejných prostředků. Kdo platí, ten ať poroučí. Veřejnost platí a

veřejnost nemá legitimnější reprezentanty, než volené politiky (ať už si o výkonu jejich mandátu myslíme cokoli).

Ve sféře veřejného sektoru získala veřejnoprávní média přeci jen specifické postavení, a to konstrukcí „polštáře,“ který je vsunut mezi aktuální exekutivu (vládu) a tato média právě v podobě rad volených parlamentem. Můžeme tedy mluvit o jisté zředěné (existencí rad i zkonstruovanou oklikou přes parlament) závislosti těchto médií na výkonné moci (a v jiné studii se pak ptáme, jak by tato zředěnost měla být vysoká), ale v žádném případě nemůžeme mluvit o nezávislosti, natož o generální nezávislosti na státu či politice vůbec.

Nezávislost: koho a na čem

Pojem nezávislost médií se stal skoro zaklínadlem. Stojí proti druhému zaklínadlu: moc médií. Pravdivé není ani jedno. Média nemohou být nezávislá. Jejich činnost závisí jak na vlivech okolního klimatu, tak na moci veřejných institucí. Sama média pak moc mít nemohou, neboť nemají rozhodovací kompetence. Mají pouze šanci být jedním z vlivů.

Problém je dvojitý:

a) nezávislostí argumentují především ti pracovníci médií, kteří by rádi upřeli mandátem veřejnosti disponujícím institucím uplatňovat zájem veřejnosti i v jejich oboru (v tzv. veřejnoprávních, tedy reálně státních médiích),

b) mocí médií pak naopak ti, co v údajném veřejném zájmu chtějí kontrolovat mediální svět (především vůči soukromoprávním médiím).

Je třeba se potýkat s obojím nebezpečím. V tom nám může pomoci odstraňování dosavadních mýtů a zaklínadel. Nástrojem může být zdánlivě banální přirovnání, trivializující pohled. Lidé odvozující svůj vliv ze svého „patentu“ na problematiku médií potřebují, aby tato problematika měla nádech čehosi speciálního, vymykajícího se obecným či dokonce obyčejným kritériím. Proto nemají banalizaci svého oboru rádi. Přesto, či právě proto se jí na této půdě dopustím.

Banální příměr bych s jistou nadsázkou mohl použít na oblast médií. Co to jsou masová média? To je taková roura od něčeho k něčemu, na jednom konci poněkud rozšířená. Ze samotného faktu onoho rozšíření této roury odvozují někteří lidé její zvláštní kvality a z nich pak dále odvozují některé zásadní konsekvence, včetně údajné nutnosti regulačních opatření. Jenže tato „roura“ nemá sama o sobě žádné své vlastnosti, sama nepřináší ani žádnou kvalitu, ani riziko.

Média tvoří lidé

Banální přirovnání k rouře používám právě proto, abych zdůraznil, že média jsou pouze prostředníkem, jak už plyne z jejich názvu. Tvrdí-li někdo, že třeba televizní reklama má nějaký zvláštní manipulativní efekt, pak by si měl uvědomit, že tento efekt nemá

Média a moc

ono médium, ale lidské sdělení. Daleko větší přesvědčovací vliv má kupříkladu podomní obchodník či pojišťovací agent. Jenže těm zase schází patřičné rozšíření „roury“, tedy masová multiplikace. Lépe řečeno, masová multiplikace touto cestou by byla nesrovnatelně dražší než běžnými prostředky masové komunikace – tedy médii.

Ona „roura“, o níž mluvím, má na obou stranách lidi, jde od lidí k lidem. Čili celá problematika závisí na lidech:

- a) jako na subjektech působení,
- b) jako na objektech, které působení vyvíjejí.

Na obou stranách nejsou andělé ani ďáblové, navzdory představě, které také někdy propadáme. Myslíme si někdy, že ti, kteří jsou na tom užším konci roury, mají ďábelské úmysly, jak vnutit lidem na širším konci roury některé své standardy, svoje myšlení, priority apod., a že na druhé straně jsou jen oběti tohoto zvěrského tlaku. Není pravdou ani vize opačná: že na jedné straně jsou šířitelé dobra, moudra, pravdy a lásky a na druhé straně pak hlupáci a tupci, kteří musí být k těm pozitivním médiím nejlépe připoutáni řetězy.

Ona „roura“ samozřejmě není vždy jenom obyčejnou rourou. Nabývá ve speciálních situacích charakteru subjektu, sama se nějak chová. Mám na mysli případy, o kterých jsem mluvil: například když novináři bojují za zvláštní přístup k informacím, jako kdyby novinář byl něco víc než každý jiný občan. Spojují se v různá

lobby tam, kde mají společné zájmy. I tady můžeme říci, že médium není vždy jen inertní roura bez vlastního vlivu přenášející sdělení z jednoho svého konce na druhý.

Někteří publicisté si médiokracii přejí

O specifikách bychom však měli začít přemýšlet až tehdy, když si uvědomíme znaky společné, znaky jednoduché. Celé debatě o médiích velmi prospívá zcivilnění a zjednodušení, možná i trochu bagatelizace, i když to není moc vděčné vůči třídě tzv. mediálních odborníků. Ti totiž právě z bagatelizace problému obviňují tak zvané mediální magnáty a politiky, kteří si prý chtějí jenom zvýšit moc.

Ocituji knížky Média a moc jednu větu novináře Karla Hvíždály. Ten napsal: „Média totiž v tomto světě výrazně spolurozhodují o tom, co budeme jíst, jaké výrobky si koupíme, koho zvolíme za politického reprezentanta a jakým směrem se bude rozvíjet naše společnost.“ Myslím, že právě to je jeden z vážných defektů celé této debaty, protože tento přístup přeskakuje definici slova rozhodovat, rozhodování, spolurozhodování a s ním související násilí a vynucení. Podomní obchodník či pojišťovací agent má rozhodně efektivní přesvědčovací metody, ale rozhodnutí přece vždy udělá zákazník.

Média a moc

Pan Brezina v té knize píše: „Pokud to záměrně trochu přeženeme, můžeme konstatovat, že v Americe píšete článek a druhý den padne vláda. V Čechách můžete o nějaké lumpárně stokrát napsat a nestane se vůbec nic.“

Viktor Dobal píše ve stejném sborníku: „Bylo mnoho případů, kdy média podloženými a přesvědčivými argumenty zpochybnila bezúhonnost těch nejvýznamnějších politiků, aniž by to přineslo nějaké závažnější důsledky.“

Martin Fendrych popisuje svoji zkušenost s člověkem, který říká: „Já už nemůžu Respekt číst. Myslím stejně, psal bych stejně, vadí mi stejný věci, ale ta bezmoc, že něco napíšeš a nic se nezmění. Šílený.“

Všechny tyto výroky mají jedno společné. Volají po médiokracii. Média by podle nich div neměla ustanovovat politiky do jejich funkcí a pak je zase odvolávat. Je zvláštní, že všechny tyto úvahy o frustraci z nedostatku moci médií mají společný ideový základ se svými zdánlivými protiklady. Totiž s těmi, kteří naopak fantazírují o mediální obludě, která, nebude-li spoutána, všechny nás sežere. Oba pohledy totiž berou média jako zvláštní samostatnou sílu. Buď bohužel málo silnou, nebo bohužel silnou až moc.

Jako příklad druhé varianty poslouží věta, kterou napsal do onoho sborníku Tomáš Škrdlant: „V demokratické společnosti je principem kontrola každé vzrůstající moci, proč to neplatí také o moci televize?“ Čili vyslovil předpoklad – a ten už dál bohužel

neanalyzoval – že médium není roura od někoho k někomu, ale že to je subjekt, který má vlastní hlavu, kusadla, pařáty a tudíž se chová v této pohádce jako samostatná bytost, samostatný partner a my s ním nějakým zvláštním způsobem musíme počítat.

Regulátorům se mýtus o moci médií hodí

Když se zamyslíme nad tím, jestli média mohou mít moc a mohou spolurozhodovat, zjistíme, že lidé, kteří to tvrdí, mají sami ambice prosazovat svoje vlastní zájmy prostřednictvím pák a regulativů, které mohou existovat a jsou obhajitelné jenom tehdy, když nám jejich autoři vnutí představu, že média moc mají. Proto podle autorů této představy mají média podléhat takovému režimu, jako skutečné mocenské struktury.

Jestliže jsem řekl, že „roura“ mezi námi a jinými lidmi má na obou koncích živé lidi, pak nás samozřejmě zajímá subjekt, který všechna sdělení putující touto cestou vytváří. Činnost tohoto subjektu podléhá různým motivacím, určitému prostředí, různým vztahům. Jedním z těchto vztahů je i stav závislosti.

Stav závislosti je definován v různých právnických kategoriích jako stav, kdy subjekt si může vynutit chování na objektu závislosti. V tomto smyslu chápeme, že vztah závislosti může být uplatňován nejen prostřednictvím celkového klimatu byznysu a institucionálních vztahů, ale právě legislativou formou tisíců různých regulativů.

Co k tomu regulátor potřebuje? Jednu velmi důležitou věc – označit to, o které se rozhoduje, za veřejný statek. Totiž to, co není veřejným statkem, o tom se nehlasuje, to je každého z nás privátní věc. Pokud cokoli označíme za veřejný statek, pak teprve o něm můžeme rozhodovat. Rozhodovat formou kolektivního rozhodování a rozhodnutí pak vynucovat za použití násilí.

Multiplikované sdělení není veřejný statek

Tzv. tiskový zákon mlčky počítá s tím, že samotné pouhé multiplikování (tedy že ta roura je na jednom konci široká) je veřejným statkem a že tudíž vyžaduje zvláštní zacházení. Ptáte se jak? Jako jednoduchý příklad může sloužit institut práva na odpověď.

Institut práva na odpověď automaticky vychází z předpokladu, že médium je veřejným statkem, jinak by se přece nikdo nemohl takovým právem zabývat. Udělá-li si přece někdo nástěnku a vyvěsí na ní svůj privátní materiál, na kterém tvrdí o někom jiném, že je trouba, pak se dotýčný jistě může bránit žalobou, prostě formami soukromého práva. Pokud někoho napadá, že by si dotčený mohl vynutit, aby majitel nástěnky musel vyvěsit příslušnou reakci, pak podléhá představě, že nástěnka, byť privátní, má jaksi sloužit všem, že má povahu veřejného statku. Z jakého jiného popudu by bylo možné vynucovat si právo, že já do svého majetku nechám zasahovat někoho jiného, než z označení mé věci za veřejný statek?

Důkazem, že těmto lidem uvízla v hlavě představa soukromého média coby veřejného statku, je jejich argumentace, že je potřeba zajistit nám čtenářům, občanům, veřejnosti v přístupu do médií stejná práva jako novinářům, kteří tam (o nás) píšou. Z toho by přece evidentně plynulo, že médium je subjekt mimo ně, mimo autory a vlastníky, a že se k němu všichni vztahujeme jako k veřejnému statku.

Logiku to má přitom asi podobnou, jako když půjdeme do restaurace v této budově a budeme chtít stejné právo na sestavení jídelního lístku jako ten, kdo tam vaří, kdo restauraci vlastní. Tato banální myšlenka bohužel nenapadla nikoho z těch zákonodárců, kteří institut práva na odpověď prosazovali. Mlčky předpokládali, že každé médium je veřejným statkem a k tomu získali „oprávnění“ pouze na základě mylného tvrzení, že média mají moc.

Všichni jsme tvůrci, mediátory i objekty informačního působení

Média nejen mají vliv, ale sama jsou také pod vlivem. To je samostatná kategorie, která by zasluhovala samostatné povídání. Mě v oné knize „Média a moc“ velmi zaujal citát Bohumila Pečinky, který říká: „Jen mrtví jsou nezávislí.“ A v tomto duchu tím myslí nezávislí na vlivech, na hodnotách, na kontaktech. V tomto smyslu jsme i my všichni také nejen objekty tohoto působení, jsme i mediátory tohoto působení a jsme i jeho tvůrci. Mluvíme, píšeme,

Média a moc

tvoříme, ovlivňujeme své okolí. V tomto smyslu se naše komunita neliší od působení médií. Není tedy důvod, abychom média (na rozdíl od našich běžných komunikačních aktivit) považovali za veřejný statek. Ta umějí jen přenášet a multiplikovat naše ideje, názory, myšlenky, argumenty.

Je to někdy beznadějně, válčit s hlavním proudem mediální fronty. S proudem, který ochotně přijímá módní vidění skutečnosti a vše, co je s ním v rozporu, skandalizuje, potlačuje, zkresluje. Válčeme. Až nám dojdou síly, tak si třeba odpočihneme, ale nechme si zajít chuť na jakési „konečné řešení.“

O autorech

Prof. PhDr. Miloslav Bednář, CSc.

V letech 1967–1972 studoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, titul PhDr. získal v roce 1973. Při studiu se stal v roce 1968 členem Klubu angažovaných nestraníků a také po jeho zákazu Společnosti pro lidská práva, kde působil až do jejího zákazu v roce 1969. Před rokem 1989 mu bylo zakázáno pracovat v oboru, proto své filozofické práce vydával v rámci samizdatu, či jeho publikace vycházely v zahraničí. Teprve po r.1989 se profesně rehabilitoval a stal se výzkumníkem na Akademii věd. Působí jako VŠ pedagog. Vydal mj. knihy České myšlení (1996), Etické aspekty jaderných zbraní (1996), Spravedlnost, demokracie a česká filosofie politiky (1998), Evropská tyranie – Česká státní idea, evropská unie a demokratická civilizace (2003).

Nicolas J S Davies

Americký novinář a spisovatel, autor knihy "Blood On Our Hands: the American Invasion and Destruction of Iraq," autor studie "Obama At War" v knize Grading the 44th President, a kapitoly "Crime By America: No Accountability, No Justice, No Peace" v publikaci Crime and Punishment in America. Jeho články a analýzy, vesměs kriticky orientované vůči americké politice ve světě, najdete mj. zde:

<http://www.intrepidreport.com/archives/author/nicolas-j-s-davies>

Ladislav Jakl

Absolvoval studium na Fakultě žurnalistiky Univerzity Karlovy. Po r. 1989 působil jako novinář, mj. v Lidových novinách. Krátce byl poslancem České národní rady za Občanské fórum (od června 1990 do září 1991). V letech 1992 až 1993 pracoval také jako vedoucí Úřadu Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání. Od roku 1997 působí v různých funkcích jako poradce Václava Klause, od roku 2003 jako ředitel politického odboru Kanceláře prezidenta republiky a zároveň tajemník prezidenta. Je členem správní rady Nadačního fondu Václava Klause a od roku 2012 také členem správní rady Institutu Václava Klause. Kromě politiky a žurnalistiky se věnuje také rockové hudbě, jako autor a člen hudebních skupin Etal a Folimanka Blues (od roku 1993).

Václav Klaus ml.

Český pedagog a politik. V roce 1993 absolvoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor matematika – geografie. Tématem jeho diplomové práce bylo Geografické zpracování výsledků voleb 1992. V letech 1998–2014 byl ředitelem soukromého gymnázia PORG v Praze a poté sítě škol PORG v Praze a Ostravě. V září 2002 vstoupil do ODS. Stranu po sporech v roce 2008 opustil. V roce 2014 se částečně vrátil, když se stal poradcem předsedy strany pro oblast školství. Od roku 2016 je opět členem ODS. Společně se svým otcem – někdejší prezidentem ČR,

bratrem a prezidentským kancléřem Jiřím Weiglem založil v únoru 2012 Institut Václava Klause, o.p.s.

Benjamin Kuras

Český, ve Velké Británii žijící, spisovatel, dramatik, překladatel a publicista. Do Velké Británie emigroval v roce 1968, pracoval řadu let v české redakci BBC a v londýnském divadle Young Vic. Od roku 1990 publikuje v řadě českých periodik a vydal několik desítek knih v češtině. Patří mezi výrazné kritiky Evropské unie, multikulturalismu, islamismu a socialismu. Je také autorem devatenácti anglicky psaných rozhlasových a divadelních her, které se hrály v pěti zemích.

Prof. PhDr. Jozef Leikert, PhD., Litt.D.

Vyštudoval Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Dve funkčné obdobia bol predsedom Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska, v súčasnosti je predsedom Klubu spisovateľov literatúry faktu na Slovensku. Založil a niekoľko rokov viedol Kulturologickú spoločnosť. Pracoval v niekoľkých redakciách, naposledy bol šéfredaktorom Gama magazínu. Viac rokov pôsobil ako vedecký pracovník Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. Potom bol hovorcom prezidenta republiky, riaditeľom tlačového odboru Kancelárie prezidenta SR a neskôr osobným poradcom prezidenta republiky. Na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre viedol v rokoch 2004 – 2012 Katedru kulturológie, v rokoch 2013 – 2017 bol dekanom Fakulty masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave. Napísal 17 kníh literatúry

faktu, 12 kníh poézie a 5 kolektívnych monografií. Preklady kníh mu vyšli v 12 krajinách sveta, vrátene Českej republiky.

Petr Mach

Český politik, ekonom a vysokoškolský pedagog. Je znám svými libertariánskými názory a kritikou Evropské unie. Vystudoval VŠE v Praze. V roce 1998 založil časopis Laissez-Faire a až do roku 2008 byl jeho šéfredaktorem. Od založení v roce 1999 působil jako vedoucí Centra pro ekonomiku a politiku, v roce 2003 se stal jeho výkonným ředitelem. V roce 2009 založil Stranu svobodných občanů, jíž od té doby předsedá (s krátkou pauzou na přelomu let 2016 a 2017). V minulosti též působil jako poradce prezidenta republiky Václava Klause. Od 1. července 2014 je poslancem Evropského parlamentu. Vedle toho působí jako vysokoškolský pedagog. Vydal knihy Úskalí evropské integrace (2002) a Jak vystoupit z EU (2010).

PhDr. Mária Macková, PhD.

Absolventka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, vedeckú hodnosť PhD. získala na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Pracovala v oblasti propagácie a reklamy, bola redaktorkou a zástupkyňou šéfredaktora. Ako zodpovedná redaktorka zostavila a redakčne pripravila do tlače desať odborných publikácií. Je spoluautorkou odbornej monografie a štyroch kníh z oblasti náučno-popularizačnej literatúry. Pätnásť

rokov pracovala v Slovenskej akadémii vied, kde vykonávala edičnú, publikačnú a samostatnú žurnalistickú činnosť. Výskumne sa orientuje na problematiku osobnosti, najmä na hodnotovú orientáciu a postavenie intelektuála v spoločnosti. Na Fakulte masmédií Paneurópskej vysokej školy pôsobila ako odborná asistentka v úseku vedy a výskumu, v súčasnosti je prodekankou pre bakalárske, magisterské štúdium a vonkajšie vzťahy. Odborne sa profiluje v oblasti spoločenskovedných aspektov mediálnej komunikácie, osobnostného profilu pracovníka v oblasti médií, reklamy a marketingu.

Dr. habil. Petr Robejšek

Český politolog, ekonom, komentátor a zakladateľ strany Realisté. Na Karlově univerzitě v Praze vystudoval sociologii a sociální psychologii. Po emigraci z Československa v roce 1975 studoval na Univerzitě Hamburk národní hospodářství, posléze se zde habilitoval v politických vědách (jako Dr. habil.) V letech 1982 až 1998 byl vědeckým pracovníkem v soukromém vzdělávacím středisku „Dům Rissen“ (Internationales Institut für Politik und Wirtschaft, Haus Rissen – Mezinárodní institut pro politiku a hospodářství) v Hamburku. V období 1998 až 2007 byl Robejšek výkonným ředitelem (Geschäftsführender Direktor) této instituce. Byl členem správní rady think tanku Institut 2080, z. ú., kterou opustil těsně před založením politické strany Realisté, v listopadu 2016. Dlouhodobě spolupracoval s CEVRO Institutem a byl např.

garantem kurzu Mezinárodní vztahy na Liberálně-konzervativní akademii. Dne 28. října 2016 obdržel od prezidenta republiky Miloše Zemana Medaili Za zásluhy I. stupně - za zásluhy o stát v oblasti školství.

Doc. mgr. Petr Žantovský, Ph.D.

Původní profesí novinář, vystudoval Fakultu žurnalistiky UK Praha (1988 – mgr.), dizertaci na téma Vývojové trendy v české žurnalistice po roce 1989 obhájil na Filozofické fakultě Katolické univerzity Ružomberok (2009 – Ph.D.) a habilitoval se (s prací na téma Mediální manipulace a krize v České televizi v roce 2000) na Fakultě masmédií Panevropské vysoké školy v Bratislavě (2015 – doc.), kde v současnosti také pedagogicky působí. Je autorem několika desítek publikací odborných i popularizačních, jako komentátor politického a mediálního dění spolupracuje také s Českým rozhlasem a serverem Parlamentní listy.

Média a moc

Sborník příspěvků z konference, která se konala 2. března 2017 v Praze, doplněný o další texty k problematice.

Záštitu nad konferencí laskavě převzal poslanec Evropského parlamentu Petr Mach

Konferenci pořádala společně Panevropská vysoká škola Bratislava – Fakulta masmédií, a Medias res – spolek pro vědu a vzdělávání

Recenzenti:

Prof. PhDr. Andrej Tušer, CSc.

Prof. MgA. Jiří Svoboda

Editor: doc. Mgr. Petr Žantovský, Ph.D.

Vydává: Medias res – spolek pro vědu a vzdělávání v roce 2017 jako svou 11. publikaci
1. vydání 2011

© Medias res 2016

www.mediasres.cz

email: mediasres@email.cz

ISBN 978-80-87957-12-7